

Folketingets
Ombudsmands
beretning

2011

Folketingets Ombudsmand
Gammeltorv 22
1457 København K

Publikationen kan købes hos:
Rosendahls-Schultz Distribution,
der har beretningen i kommission:

Rosendahls-Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund
Tlf. 43 22 73 00
E-mail: distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

Beretningen kan hentes på ombudsmandens hjemmeside:
www.ombudsmanden.dk

Oplag: 2.000 eksemplarer
Sat med Adobe Caslon Pro/Scene Std
Trykt hos Rosendahls-Schultz Grafisk, København
Printed in Denmark 2012

Grafisk design
Enteneller a/s

Fotograf
Thomas Fryd

ISSN 1902-0120

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. FORORD	7
-----------	---

2. ARTIKLER

Folketingets Ombudsmand, Jørgen Steen Sørensen	9
Direktør Jens Møller	19
1. kontor, kontorchef Kirsten Talevski	31
2. kontor, kontorchef Bente Mundt	39
3. kontor, inspektionschef Lennart Frandsen	47
4. kontor, kontorchef Morten Engberg	57
5. kontor, kontorchef Karsten Loiborg	65
Almen Afdeling, kontorchef Jens Olsen	73

3. BILAG

A. Personaleforhold	81
B. Budget 2011	85
C. Statistik	89
D. Oversigt over de udtagne sager mv. (cd-rom)	105

TIL FOLKETINGET

Efter bestemmelsen i ombudsmandslovens § 11, stk. 1 (lov nr. 473 af 12. juni 1996, som senest ændret ved lov nr. 568 af 18. juni 2012) afgiver ombudsmanden en årlig beretning til Folketinget om sin virksomhed. Beretningen skal offentliggøres. I beretningen fremdrager ombudsmanden bl.a. udtalelser vedrørende enkeltssager, der måtte være af almindelig interesse. Redegørelsen for sagerne i beretningen skal indeholde oplysning om de forklaringer, som myndighederne har givet om de kritiserede forhold (ombudsmandslovens § 11, stk. 2).

I overensstemmelse med de nævnte bestemmelser afgiver jeg hermed beretning for året 2011. Det bemærkes, at jeg tiltrådte stillingen som Folketingets Ombudsmand den 1. februar 2012 og således ikke var ombudsmand i beretningsåret 2011.

De sager, inspektionsrapporter og egen drift-rapporter, der er udtaget til offentliggørelse, trykkes ikke længere i beretningen; de findes derimod på den cd-rom, der er anbragt bagest i den trykte beretning. Desuden kan de findes på ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, hvor de offentliggøres løbende. Afsnittet, der i tidligere beretninger gav en sammenfattende fremstilling af de generelle forvaltningsretlige spørgsmål i de udvalgte sager (afsnit 2), kan ligeledes findes på hjemmesiden.

Beretningen indeholder artikler fra embedets forskellige kontorer og afdelinger. Tanken er at give en bred og generel orientering om væsentlige forhold, sager eller udviklingstendenser.

Ud over disse artikler indeholder beretningen en kort redegørelse fra embedets direktør om embedets generelle forhold.

Statistikken er anbragt til sidst sammen med en fortegnelse over de sager og inspektionsrapporter, der er udtaget til beretningen.

København, september 2012

JØRGEN STEEN SØRENSEN

Jørgen Steen Sørensen
Folketingets Ombudsmand

OMBUDSMAND ANNO 2012¹

Den 1. februar i år tiltrådte jeg stillingen som Folketingets Ombudsmand og afløste samtidig Hans Gammeltoft-Hansen, der gennem 25 år har sat sit store og markante præg på posten. Selv får jeg efter alt at dømme en væsentlig kortere periode, for Folketinget planlægger en lovændring, således at ombudsmanden højst kan have stillingen i 10 år². Det er efter min mening en god balance mellem på den ene side hensynet til jævnlig udskiftning og dermed fornyelse i stillingen og på den anden side hensynet til rimelig kontinuitet i selve ombudsmandsinstitutionen.

Tidsbegrænsningen er også en god ansporing for ombudsmanden til at gennemtænke, hvad der skal præge embedet i den tid, som han har til rådighed. Ombudsmanden forventes nemlig i vidt omfang selv at tegne institutionen, og ligesom andre mennesker er ombudsmænd naturligvis forskellige.

Det kan være nyttigt først at kaste et blik på, hvorfor vi overhovedet har en ombudsmand i Danmark.

Da det moderne Danmark i den sene mellemkrigstid begyndte at tage form, lagde man ikke kun kimen til et velfærdssamfund med goder til borgerne. Man skabte også en stærk reguleringsmagt, og gennem årene fik både stat og kommune omfattende beføjelser til at fastsætte regler og træffe afgørelser, der greb ind i almindelige menneskers hverdag. Det skulle alt sammen ske til samfundets bedste, men det er som bekendt en fattig trøst for den, der mener selv at være blevet urimeligt behandlet.

Hvem skulle borgerne så gå til, når de var utilfredse med myndighederne? Man kunne naturligvis gå til de almindelige klageinstanser, men de var ofte en del

¹ Artiklen svarer til en kronik optrykt i Politiken den 27. april 2012 under titlen "Sidste led i borgernes retssikkerhed".

² Ændringen er nu gennemført ved lov nr. 568 af 18. juni 2012 om ændring af lov om Folketingets Ombudsmand.

af det system, som de skulle kontrollere. Så var der domstolene, men en retssag var – og er stadig – for mange mennesker en langvarig og bekostelig affære. Der var brug for et alternativ, som kunne imødekomme den enkelte borgers behov for en uafhængig, gratis og let tilgængelig klageinstans. Samtidig havde lovgivningsmagten selv behov for en institution, der kunne kontrollere forvaltningens anvendelse af de regler, som man havde vedtaget.

Løsningen blev Folketingets Ombudsmand, der blev grundlovsfæstet i 1953 og oprettet i 1955. Forbilledet var den svenske ombudsmandsordning, som var etableret allerede i 1809, men den danske model kom på vigtige punkter til at afvige fra den svenske. Og det er i vidt omfang den danske model, der siden er blevet udbredt til andre lande, således at ordet ”ombudsman” i dag er kendt på adskillige kontinenter.

Det siges undertiden, at ombudsmanden er ”den lille mands advokat”. Det udtrykker noget meget vigtigt, på den måde at ombudsmanden grundlæggende er til for den almindelige borger, og at ombudsmandens fundamentale mission er at sikre, at den enkelte ikke bliver udsat for krænkelse eller urimeligheder fra det offentlige. Men det er ikke ombudsmandens opgave at tage borgerens parti, sådan som en advokat skal tage sin klients parti. Ombudsmandens opgave er nøgternt og objektivt at vurdere, om forvaltningen har behandlet den enkelte borger i overensstemmelse med gældende ret og god forvaltningsskik.

Et andet særkende er, at ombudsmanden ikke kan træffe bindende afgørelser over for forvaltningen, men kun udtale sin opfattelse og eventuelt henstille til myndighederne at tage den pågældende sag op igen. Det kan lyde skrøbeligt, og det er det for så vidt også. Men det kan dårligt være anderledes. Ombudsmandens kompetence omfatter i princippet alt, hvad den offentlige forvaltning foretager sig, og forestiller man sig, at han kunne træffe bindende afgørelser, ville man koncentrere uhørt magt i én enkelt institution. Det vil næppe nogen ønske, heller ikke ombudsmanden.

Det er derfor i virkeligheden en fin balance, at ombudsmanden på den ene side har magt til at undersøge enhver sag i den samlede offentlige forvaltning, men at han på den anden side ikke kan gennemtvinge sin retsopfattelse. Det gør, at ombudsmand og myndigheder må finde passende ”checks and balances” i forhold til hinanden.

I realiteten er det samtidig sådan, at ombudsmandens retsopfattelse stort set altid bliver fulgt. Det har naturligvis sammenhæng med, at ombudsmanden har et stærkt mandat, i kraft af at han er valgt af Folketinget, også selv om Folketinget ikke som sådan involverer sig i de enkelte sager. Det har også sammen-

hæng med, at den danske forvaltning traditionelt har udvist en fornem principiel opbakning til ombudsmandsinstitutionen. Men det bærende bør være, at ombudsmanden udøver sin virksomhed på en måde, der gør, at forvaltningen helt enkelt kan se rigtigheden og rimeligheden i hans synspunkter. I det lange løb er det nemlig bedre at få myndighederne til at følge ombudsmandens henstillinger, fordi de forstår og anerkender dem, end fordi det så at sige er dårlig stil at lade være.

Ombudsmandens indflydelse bør altså dybest set – i sammenhæng med stærk parlamentarisk opbakning – bygge på respekt hos myndighederne. Det kræver grundlæggende, at ombudsmandsinstitutionen står for høj juridisk kvalitet. Men det stiller også nogle andre vigtige krav:

For det første skal ombudsmanden – selv om han er til for den enkelte borger – huske på, at den danske forvaltning overordnet set er kompetent og professionel. Det ændrer ikke ved, at det i det daglige er ombudsmandens opgave at have et kritisk blik på forvaltningen, for myndighederne kan f.eks. alligevel tage fejl af juridiske spørgsmål, være for overfladiske i sagsbehandlingen eller behandle borgerne i strid med almindelige principper om hurtig sagsbehandling, høflighed og hensynsfuldhed. Den slags skal ombudsmanden naturligvis skride ind over for, men han skal ikke glemme også at anerkende forvaltningen og dens mange kompetencer.

For det andet skal ombudsmanden sørge for at beskæftige sig med de rigtige spørgsmål. Ombudsmanden har det privilegium, at han selv bestemmer, hvilke sager han tager op, og hvilke spørgsmål i sagerne han undersøger. Meningen er, at ombudsmanden på egen hånd skal vurdere, hvor og hvordan han bedst bruger sine ressourcer. Ombudsmanden skal derfor ikke lægge kræfter i uvæsentlige formalitetsspørgsmål, men sætte ind, hvor vigtige rettigheder kan være tilsidesat, eller hvor der er principielle spørgsmål at afklare. Det sidste gælder i forhold til dansk ret, men bestemt også i forhold til f.eks. EU-ret og internationale menneskerettigheder, der får stadig større betydning for den enkelte borger. Og vigtige principielle sager bliver interessant nok ved med at dukke op. I mine første godt to måneder som ombudsmand har jeg f.eks. allerede været inde i så forskellige spørgsmål som offentligt ansattes ytringsfrihed, Københavns Politis rømning af Scala, kommuners pligt til grundig sagsoplysning i kampen mod socialbedrageri og sundhedsvæsenets behandling af levendefødte børn, der kommer til verden som følge af sen abort.

For det tredje skal ombudsmanden så vidt muligt være konstruktiv og fremadrettet. Det siger som nævnt sig selv, at ombudsmanden først og fremmest har til opgave at kontrollere, om myndighederne har begået fejl, og han skal selvsagt

lade hammeren falde i de tilfælde, hvor forvaltningen har handlet kritisabelt. Men dybest set skal ombudsmanden være en medspiller i det samlede offentlige system – en slags bagstopper, der bidrager til optimering af legalitet, forvaltningskultur og respekt for menneskerettigheder.

Ombudsmanden må altså på en og samme tid gerne være forvaltningens ”onde ånd og gode fe”. Det er nemlig den bedste og mest effektive måde at udfylde den helt grundlæggende funktion: at være et bolværk for den borger, der mener at være blevet forkert eller urimeligt behandlet af myndighederne.

Ombudsmandsinstitutionen står over for en række vigtige problemstillinger i de kommende år:

Én problemstilling har med de ressourcemæssige forhold i den offentlige forvaltning at gøre. Både statslige og kommunale myndigheder har i den senere tid oplevet betydelige nedskæringer, og intet tyder på, at det bliver anderledes foreløbigt. Det bliver derfor en meget væsentlig opgave for forvaltningen i den kommende tid at prioritere og administrere effektivt, således at den ressourcemæssige situation ikke går ud over kerneydelserne mere end højst nødvendigt. Her kan ombudsmanden siges at have en dobbelt opgave.

På den ene side er det vigtigt, at ombudsmanden f.eks. ikke stiller flere krav til formaliteterne i forvaltningens sagsbehandling, end der er rimelig sikkert belæg for i lovgivningen eller i principperne om god forvaltningsskik. Den samme krone kan som bekendt ikke bruges to gange, og bruges den på proces og formaliteter, kan den ikke også bruges på kerneydelsen. Her må ombudsmanden være bevidst om de ressourcemæssige konsekvenser af de krav, som han stiller til forvaltningen.

På den anden side er det en tilsvarende vigtig opgave for ombudsmanden at holde øje med, at kerneydelsen så faktisk bliver leveret i det omfang, det følger af lovgivningen, og ikke mindst med den nødvendige hurtighed. Her er det ikke ombudsmandens opgave at hjælpe myndighederne, i en vis forstand tværtimod. Det er ombudsmandens opgave at være med til at sikre, at borgerne får, hvad de har krav på, og at få myndighederne til i relevant omfang at melde klart ud, hvis de inden for rammerne af lovgivningen sænker serviceniveaet. En mulig grundlæggende spænding mellem de ressourcer, der er til rådighed, og det, som borgerne efter reglerne har krav på, må i sidste ende løses af lovgivningsmagten og ikke af hverken forvaltningen eller ombudsmanden.

En anden problemstilling vedrører ombudsmandens brug af institutionens egne ressourcer. Ombudsmanden har et sekretariat på ca. 90 medarbejdere og en år-

lig bevilling på ca. 55 mio. kr. På den anden side står en samlet offentlig forvaltning med knap 800.000 medarbejdere og et svimlende budget. Det siger derfor sig selv, at det i realiteternes verden kun er en forsvindende del af forvaltningens daglige virksomhed, som ombudsmanden kan beskæftige sig med.

Hertil kommer, at antallet af klagesager hos ombudsmanden gennem mange år har været støt stigende og i dag ligger på ca. 5.000 om året. Den enkelte klager har i reglen en helt naturlig forventning om at få sin sag indgående behandlet, og helst af ombudsmanden personligt. Samtidig er det en vigtig opgave for ombudsmanden ikke kun at behandle klagesager, men også at tage sager op til undersøgelse af egen drift, når der er anledning til det (uanset om der viser sig at være noget at kritisere eller ej). Tilsvarende vigtige er inspektionerne, hvor ombudsmanden tager ud og besøger institutioner for samfundets mest udsatte grupper, f.eks. fængsler, psykiatriske afdelinger og døgninstitutioner for børn og unge, med henblik på bl.a. at kontrollere, at de pågældende bliver behandlet i overensstemmelse med loven og almindelige humanitære normer. Denne virksomhed fylder allerede i dag meget, og den vil blive yderligere udvidet, når der formentlig til efteråret bliver etableret et særligt børnekontor i ombudsmandsinstitutionen³. Endelig har ombudsmanden også andre særlige opgaver, f.eks. at følge tvangsmæssige udsendelser af udlændinge fra Danmark.

Alt dette indebærer, at ombudsmanden i de kommende år kommer til at prioritere håndfast i de sager, som han har mulighed for at gå ind i, således at institutionens ressourcer bruges bedst muligt. Det betyder bl.a., at ombudsmanden må anlægge en kontant "screening" af de enkelte klagesager og afvise at behandle dem, hvis der ikke kan antages at være noget reelt at komme efter, eller hvis ressourceforbruget ikke står mål med det sandsynlige udfald af sagen. Afvisninger kan helt naturligt gøre de berørte klagere utilfredse, men alternativet vil hurtigt kunne blive, at ombudsmanden ikke får varetaget nogen af sine opgaver på en helt tilfredsstillende måde, i hvert fald ikke inden for en bare nogenlunde rimelig tidsramme. Måske er det i virkeligheden også bedre for den enkelte klager hurtigt at få ren besked frem for falske forhåbninger, fordi ombudsmanden bruger lang tid på grundige gennemgange, der alligevel ikke fører til det, som klageren ønsker.

Det vil derfor være vigtigt med en så sikker forventningsafstemning som muligt, således at der ikke er urealistiske forventninger til, hvad der kommer ud af at indbringe en sag for ombudsmanden. Og samtidig vil det være vigtigt at fortsætte arbejdet med effektiviseringer og bedre sagsgange i ombudsmandsinstitutionen, vel at mærke uden at det går ud over den juridiske kvalitet. God forvaltning er nemlig langt mere end finkalibreret jura. Det er også gennem-

³ Det nødvendige lovgrundlag for et sådant børnekontor er nu tilvejebragt ved den lovændring, der er nævnt i note 2 på side 9.

tænkt ressourceanvendelse, hurtig sagsbehandling og god ledelse, og ombudsmandsinstitutionen bør naturligvis selv gå forrest med det gode eksempel.

Der er kort sagt en bred vifte af væsentlige problemstillinger at tage fat på, når ombudsmandsinstitutionen skal tilpasse sig en ny tid. Men kan man fastholde og udbygge et kritisk og samtidig konstruktivt forhold til forvaltningen, bruge ressourcerne målrettet på det væsentlige og realistisk afstemme omverdenens forventninger, vil ombudsmandsinstitutionen også fremover være en fundamental del af det danske retssamfund og af princippet om beskyttelse af det enkelte menneskes rettigheder. Naturligvis i tæt samspil med domstolene, som altid vil have det sidste ord i retsspørgsmål, men som samtidig i deres praksis lader sig påvirke og inspirere af ombudsmandens retsopfattelser.

Og så må ombudsmandsinstitutionen aldrig selv blive hævet over debat og kritik. Der vil nemlig altid ligge et potentielt problem i uafhængige kontrolinstanser, for hvem skal egentlig kontrollere kontrollanterne? Det er derfor vigtigt med konstruktiv kritisk opmærksomhed også i forhold til ombudsmandsinstitutionen, for ellers er det for let at henfalde til vante rutiner og gammel praksis, der måske kunne forbedres. Vi vil gerne have den respekt, som vi og institutionen fortjener, men vi vil også gerne lære at blive bedre, hvor vi kan.

Personligt er jeg dybt beæret over den tillid, som Folketinget har udvist, og jeg skal gøre mit bedste for at vise mig værdig til den. Det bør også fremover være sådan, at ”ombudsman” er et af de bedst kendte danske ord på fremmede kontinenter, for det er en god vare, som Danmark har udviklet og eksporteret til værn om det enkelte menneske.

En kvinde, som var ansat i fleksjob, blev afskediget, da en kommune skulle skære ned. Ombudsmanden kritiserede bl.a. kommunen for ikke at have forsøgt at omplacere kvinden, som den havde en skærpet pligt til, fordi hun var ansat i fleksjob. Ombudsmanden henstillede til kommunen at genoptage sagen, og kommunen gav herefter kvinden en økonomisk godtgørelse, fordi hun var blevet afskediget.

Under en tvangshjemsendelse gik en 16-årig afghansk dreng amok i Københavns Lufthavn. Han forsøgte at slå sit hoved ind i en betontrappe for at undgå at blive sendt tilbage til Afghanistan med sin mor og sine to mindre søskende. Flere politifolk måtte holde ham og igennem flere timer tale ham til ro sammen med moderen. En medarbejder fra ombudsmanden observerede hele forløbet og fløj med til Frankfurt, hvor familien blev overdraget til afghansk sikkerhedspersonale.

Ombudsmandens udsendte medarbejder konstaterede efterfølgende, at politiet havde brugt magt over for drengen, men at magtanvendelsen havde været proportional med situationen. Ombudsmanden spurgte til det forhold, at afghanske sikkerhedsvagter havde taget over i Frankfurt, og hvem der var ansvarlig for resten af rejsen til Afghanistan. Svaret var, at "ruten" var nedlagt, og ombudsmanden lukkede sagen.

I 2011 gav ombudsmanden kritik, henstilling mv. i 153 sager.

Ombudsmanden fik i april 2011 en såkaldt udsendelsesenhed, der overvåger processen i forbindelse med politiets tvangsmæssige udsendelser af udlændinge, som ikke har lovligt ophold i Danmark. Fra april til december 2011 deltog udsendelsesenheden i fire ledsagede udsendelser.

Efter at være blevet væk fra et møde i kommunen fik en mand stoppet sine sygedagpenge. Kommunen sendte afgørelsen med post til manden i begyndelsen af februar 2011, men først i april klagede han over afgørelsen.

Mandens klage blev afvist af klageinstansen – beskæftigelsesankenævnet – med henvisning til at klagefristen på fire uger var overskredet. Da ombudsmanden så på sagen, viste det sig imidlertid, at manden slet ikke havde modtaget afgørelsen fra kommunen i februar. Kommunen havde fået brevet retur, fordi adressen var forkert. Manden oplyste, at han først havde modtaget afgørelsen i april og havde klaget dagen efter. I forbindelse med ombudsmandens høring viste det sig tilmed, at manden tidligere havde bedt kommunen om at kommunikere pr. e-mail. Herefter valgte beskæftigelsesankenævnet at behandle klagesagen, og ombudsmanden lukkede sagen.

Senere blev ombudsmanden orienteret om nævnets afgørelse.

Ombudsmanden beder af og til om at blive orienteret om det videre forløb i en sag, også efter at sagen formelt er lukket. Andre gange orienterer myndigheder uopfordret.

En kvinde arbejdede i en offentlig kantine en dag om ugen og hver anden weekend. Derudover tog hun ekstra vagter. Spørgsmålet var, om hun var fastansat, eller om hun var løsarbejder. Det var afgørende, da kvinden var gravid og kun kunne få barseldagpenge, hvis hun havde en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Kvinden mente selv, at hun havde ret til barseldagpenge, men kommunen og beskæftigelsesankenævnet mente, at hun var løsarbejder og ikke berettiget.

Ombudsmanden sendte klagen til høring i beskæftigelsesankenævnet, som bad arbejdsgiveren om flere oplysninger om kvindens arbejdstid. På baggrund af de nye oplysninger ændrede nævnet sin afgørelse, sådan at kvinden fik ret til barseldagpenge. Derfor lukkede ombudsmanden sagen.

I 2011 stoppede ombudsmanden 50 sager, fordi myndighederne efter en høring - altså undervejs i ombudsmandens arbejde - genoptog sagen.

En medarbejder ved et botilbud for udviklingshæmmede udtalte anonymt til den lokale avis, at en mandlig beboer igen og igen begik seksuelle overgreb mod kvindelige medbeboere ved at tage tøjet af dem. Medarbejderen havde prøvet at få kommunen til at flytte beboeren til en anden institution, hvor han passede bedre ind, men uden resultat.

Ombudsmanden rejste en sag af egen drift. Den tilsynsførende kommune forklarede da, at den allerede havde taget fat om problemet, og derfor standsede ombudsmanden sin undersøgelse.

Det sker jævnligt, at ombudsmanden reagerer på omtale i pressen og åbner en sag, men umiddelbart efter lukker sagen igen. Det sker bl.a., hvis omtalen viser sig at være misvisende, eller myndighederne med det samme gør noget ved problemet.

En kvinde klagede til ombudsmanden over en dom fra Østre Landsret vedrørende hendes børns bopæl. Denne klage kunne ombudsmanden ikke behandle, fordi det var en klage over en domstol.

Ombudsmanden afviste i 2011 69 klager, fordi de angik domstole.

Jens Møller
Direktør

EMBEDETS ALMINDELIGE FORHOLD

Den 3. juni 2011 anmodede Folketingets Ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, Folketingets Retsudvalg om at fratræde hvervet som ombudsmand med udgangen af januar måned 2012. Der blev afholdt nyvalg til Folketinget torsdag den 15. september 2011, og efter ombudsmandslovens § 1, stk. 1, vælger Folketinget efter hvert folketingsvalg en ombudsmand.

På sit første møde efter valget nedsatte Retsudvalget et underudvalg med en repræsentant for hvert af partierne Venstre, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti. Underudvalget havde to opgaver: at fremsætte forslag til Retsudvalget om indstilling om valg af ny ombudsmand og at se på behovet for ændring af den gældende ombudsmandslov på baggrund af beretningen over det forrige Retsudvalgs beslutningsforslag nr. B 99 om ændring af ombudsmandsloven (Folketingstidende 2010-11, 1. samling).

Med hensyn til opfølgningen på beretningen over beslutningsforslag nr. B 99 fremsatte Mogens Lykketoft (S), Bertel Haarder (V), Søren Espersen (DF), Marianne Jelved (RV) og Holger K. Nielsen (SF) den 11. maj 2012 lovforslag nr. L 188 om ændring af lov om Folketingets Ombudsmand (Folketingstidende 2011-12). Lovforslaget blev vedtaget den 13. juni 2012. Vi vil naturligvis følge op på loven i den kommende beretning for 2012.

Af beslutningsforslag nr. B 23 vedrørende valg af Folketingets Ombudsmand (Folketingstidende 2011-12) fremgår, at daværende rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen blev indstillet. Jørgen Steen Sørensen blev valgt til Folketingets Ombudsmand fra den 1. februar 2012.

I dagene fra den 20. til den 22. oktober 2011 var den danske ombudsmand med støtte fra Folketinget vært for det 8. nationale seminar for kredsen af europæ-

iske ombudsmænd. Titlen på seminaret var *Ret, politik og ombudsmænd efter Lisbontraktaten (Law, politics, and ombudsmen in the Lisbon era)*.

Seminaret blev arrangeret som en del af det arbejde, der foregår i det netværk af ombudsmænd, som er etableret omkring Den Europæiske Ombudsmand. Samarbejdet i netværket, der blev påbegyndt i 1996, omfatter, ud over Den Europæiske Ombudsmand selv, de nationale og regionale ombudsmænd i EU-medlemslandene, Norge, Island og lande, der er godkendt som ansøgerlande.

Nationale og regionale ombudsmænd i netværket kan anmode Den Europæiske Ombudsmand om skriftlige svar på spørgsmål om EU-lovgivningen og dens fortolkning, herunder spørgsmål, der opstår i forbindelse med deres behandling af specifikke sager.

Netværket udveksler endvidere løbende oplysninger og erfaringer fra kontorerne daglige arbejde. Der er udpeget faste kontaktpersoner hos de enkelte institutioner. Disse *liaison officers* holder hver andet år et møde, som arrangeres af Den Europæiske Ombudsmand. Herudover arrangeres der hvert andet år et seminar med deltagelse af ombudsmændene selv. Disse seminarer arrangeres af Den Europæiske Ombudsmand i tæt samarbejde med de nationale ombudsmænd på skift. Seminaret i oktober 2011 i København var således arrangeret af Den Europæiske Ombudsmand og den danske ombudsmand i fællesskab.

Som et led i netværkets arbejde udgives nyhedsbrevet *European Ombudsmen – Newsletter* til udveksling af information om EU-retten og bedste praksis. Det udgives to gange årligt på engelsk, fransk, tysk, italiensk og spansk. Nyhedsbrevet giver ombudsmændene et forum, hvor de kan forklare EU-retlige sager, som de har behandlet, udveksle eksempler på sagsbehandlingspraksis, der kan være nyttig for andre medlemmer af netværket, og holde deres kolleger underrettet om ændringer i deres institutioner. Nyhedsbrevet er også medium for de mange medlemmer af den europæiske region i Det Internationale Ombudsmandsinstitut (IOI) og indeholder et afsnit forbeholdt aktiviteterne i IOI's europæiske region.

Den Europæiske Ombudsmand stiller en ekstranettjeneste med debatfora og dokumentdeling til rådighed for medlemmerne af det europæiske netværk af ombudsmænd. Ekstranettet indeholder desuden en elektronisk nyhedstjeneste, *Ombudsman Daily News*, som udsendes på alle arbejdsdage, med artikler, pressemeddelelser og andre meddelelser fra kontorerne i de lande, der er med i netværket. Ekstranettet indeholder endvidere en opdateret liste over nationale og regionale ombudsmænd i Den Europæiske Unions medlemsstater, ansøgerlandene og visse andre europæiske lande.

Med Folketingets vedtagelse af lov nr. 248 af 30. marts 2011 om ændring af udlændingeloven fik Folketingets Ombudsmand pr. 1. april 2011 ansvaret for at varetage tilsyn med tvangsmæssige udsendelser af statsborgere fra tredjelande (ikke-EU-lande), som ikke har lovligt ophold i Danmark.

Loven havde til formål at gennemføre de ændringer i udlændingeloven, der var nødvendige som følge af EU-direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold (udsendelsesdirektivet). Ifølge direktivets artikel 8, stk. 6, skal medlemsstaterne sørge for en effektiv ordning for tilsyn med tvangsmæssig udsendelse.

Efter udlændingelovens § 30, stk. 2, 1. pkt., er det politiet, der i Danmark drager omsorg for udlændinges udrejse af landet, når de ikke udrejser frivilligt. Inden ændringsloven blev vedtaget, eksisterede der ikke et særskilt tilsyn med politiets virksomhed i forbindelse med tvangsmæssige udsendelser.

Ifølge § 30 a i udlændingeloven skal tilsynet med politiets tvangsmæssige udsendelser varetages af Folketingets Ombudsmand. Tilsynet omfatter de tvangsmæssige udsendelser, der finder sted på baggrund af afgørelser om tilbagesendelse i direktivets forstand, jf. artikel 6 i direktivet. Selv om direktivet udelukkende vedrører tvangsmæssig udsendelse af tredjelandsstatsborgere, omfatter tilsynet efter bestemmelsen i udlændingeloven imidlertid også tvangsmæssige udsendelser af EU-borgere for ikke at stille dem ringere end tredjelandsstatsborgere.

Tilsynet omfatter tiden fra de danske myndigheders beslutning om tvangsmæssig udsendelse, og frem til udsendelsen er gennemført. Ombudsmanden skal i henhold til § 30 a, stk. 2, særligt påse, at politiets virksomhed i forbindelse med tvangsmæssige udsendelser foretages med respekt for individet og uden unødigt magtanvendelse.

Tilsynet foregår på grundlag af den danske ombudsmandslov. Ombudsmanden skal således bedømme, om politiet handler i strid med gældende dansk ret, herunder Danmarks forpligtelser i henhold til EU-retten og i henhold til internationale menneskerettighedskonventioner, jf. ombudsmandslovens § 21. For så vidt ombudsmanden som et led i tilsynet gennemfører inspektioner efter § 18 i ombudsmandsloven, kan ombudsmanden endvidere bedømme forholdene ud fra almenmenneskelige og humanitære synspunkter.

Ombudsmandens tilsyn skal være overordnet og generelt. Der skal således som led i dette tilsyn ikke behandles konkrete klager over den enkelte politibetjents

adfærd. Sådanne klager skal behandles af de relevante klagemyndigheder. Der skal heller ikke ske underretning af de udlændinge, hvis sager ombudsmanden vælger at se på i forbindelse med udøvelsen af tilsynet. Der er tale om en generel kontrol med udsendelsesområdet. Ombudsmanden kan dog i overensstemmelse med de almindelige regler i ombudsmandsloven modtage klager over konkrete forhold og tage sager op af egen drift, jf. ombudsmandslovens § 13 og § 17. I så fald gælder det almindelige princip i ombudsmandslovens § 14. Efter denne bestemmelse kan ombudsmanden ikke behandle klager over forhold, der kan indbringes for en anden forvaltningsmyndighed, før denne myndighed har truffet afgørelse.

Ombudsmanden afgiver en årlig beretning om tilsynets virksomhed til Folketinget.

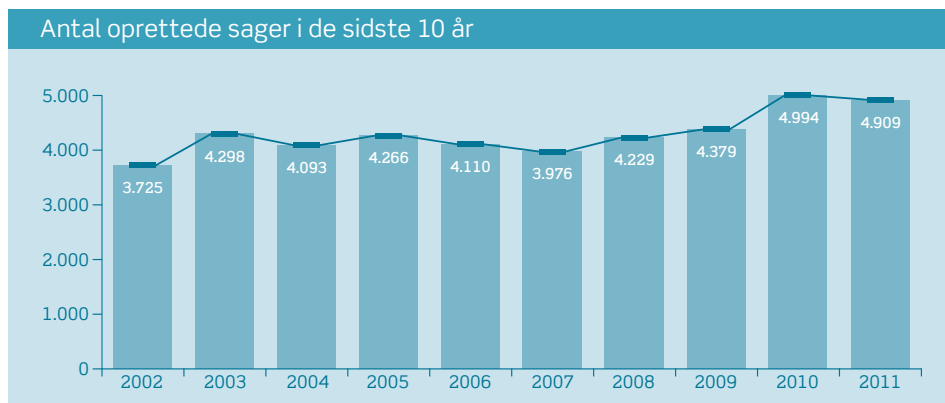
I perioden fra april 2011 til december 2011 har ombudsmanden deltaget i 4 påsete og 4 ledsagede udsendelser. De påsete udsendelser var til Serbien, Libanon, Elfenbenskysten og Indien, mens de ledsagede udsendelser var til Den Demokratiske Republik Congo, Nigeria, Afghanistan og Libanon. I alt fulgte ombudsmanden 13 udsendelsessager, der vedrørte 17 personer.

På baggrund af deltagelsen i en ledsaget udsendelse til Afghanistan rejste ombudsmanden 2 spørgsmål. Det ene vedrørte politiets praksis i tilfælde, hvor gennemførelse af en udsendelse medfører opsplitting af familier. Som svar sendte politiet en redegørelse for henholdsvis de principielle overvejelser i forhold til opsplitting af familier og for politiets procedure i situationer, hvor et eller flere familiemedlemmer ikke er til stede ved afhentningen. Det andet spørgsmål vedrørte politiets praksis ved udsendelser til Afghanistan, hvor politiet i Frankfurt overgav udlændingene til private sikkerhedsfolk hyret af det afghanske luftfartsselskab. Politiet svarede, at ruten til Afghanistan via Frankfurt ikke længere blev benyttet, og at politiet således ikke længere overgav udlændinge til private sikkerhedsfolk. Politiets svar blev taget til efterretning af ombudsmanden og gav ikke ombudsmanden anledning til at udtale kritik.

I december 2011 modtog ombudsmanden for første gang kopi af politiets afsluttede udsendelsessager i 2011 til gennemgang. Der var i alt 277 sager. Sagerne fordelte sig med 235 sager om påsete udsendelser, 41 sager om ledsagede udsendelser og en sag om en person, som var skønnet udrejst. 10 pct. af sagerne blev udvalgt tilfældigt til gennemgang af følgende forhold: anvendelse af magt, udsendelse af familier, udsendelse af udsatte grupper (såsom børn, herunder uledsagede børn, enlige kvinder, ældre personer, personer med funktionsnedsættelse og personer med dårligt helbred), forudgående kontakt mellem politiet og udlændingene, politiets sikkerhedsvurderinger og politiets udsendelsesrapporter.

Bilag C (side 89-103) indeholder en række statistiske oplysninger – her skal blot fremhæves nogle hovedtal:

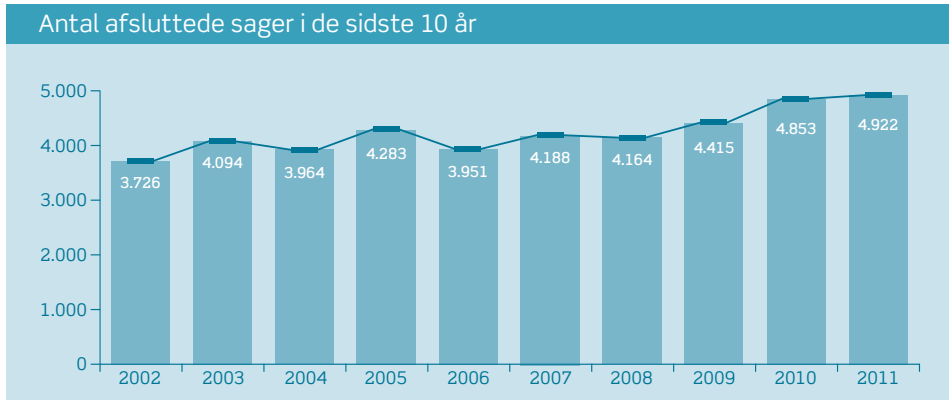
Antallet af nye sager var i 2011 4.909 mod 4.994 i 2010. Til sammenligning har udviklingen i antallet af nye sager de seneste 10 år været følgende:

Tallet for sager, der blev oprettet på baggrund af en klage, var 4.670 i 2011 mod 4.827 i 2010.

103 sager blev oprettet som følge af ombudsmandens mulighed for af egen drift at undersøge sager (initiativsager). 23 sager var inspektionsager, og 75 sager blev oprettet i relation til embedets opgaver i forbindelse med OPCAT (se Folketingets Ombudsmands beretning for 2009, side 18). Desuden blev der oprettet 18 sager i relation til ombudsmandens funktion som kontrolmyndighed i forbindelse med tvangsmæssige udsendelser af udlændinge. Der blev iværksat et egen drift-projekt i 2011, og i forbindelse med dette projekt blev der i 2011 bedt om 20 sager fra det nuværende Fødevareministeriets Klagecenter.

Tallet for sager, som blev *afsluttet* i 2011, var 4.922 mod 4.853 i 2010. 1.001 (20,3 pct.) af de afsluttede sager blev realitetsbehandlet, det vil i udgangspunktet sige med en stillingtagen fra ombudsmanden. 3.921 (79,7 pct.) af de afsluttede sager blev afvist af forskellige grunde (se nærmere side 99).

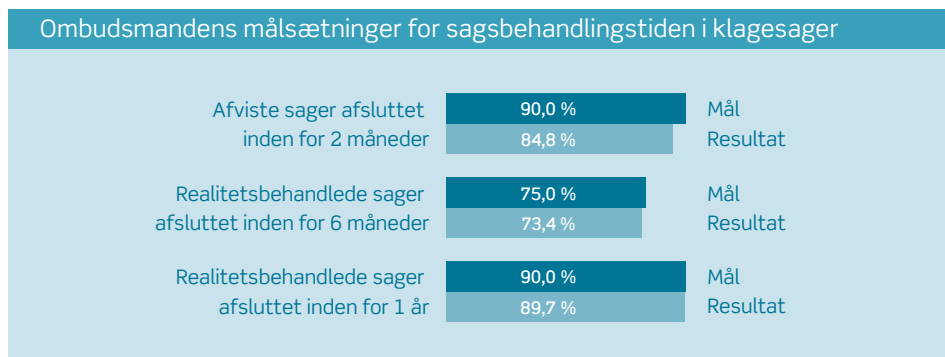
Normalt sendes der et første svar fra ombudsmanden til den, der har klaget – også i sager, der senere afvises – inden for 10 arbejdsdage efter modtagelsen af klagen. 40,7 pct. af de afviste klagesager blev afsluttet, inden der var gået 10 kalenderdage. Den gennemsnitlige behandlingstid i klagesager, der blev afvist, var 33,7 dage i 2011.

Sagsbehandlingstiden ligger nogenlunde stabilt: Den gennemsnitlige behandlingstid for realitetsbehandlede konkrete sager (dvs. klagesager samt konkrete sager rejst på ombudsmandens eget initiativ, men ikke inspektioner mv.), som blev afsluttet i beretningsåret, var 5,3 måneder (162,7 dage), og for afviste konkrete sager var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i 2011 33,7 dage. De tilsvarende tal for 2010 var 31,0 dage for afviste konkrete sager og 154,9 dage for realitetsbehandlede konkrete sager.

Ombudsmanden har opstillet mål for den tilstræbte sagsbehandlingstid i *klagesagerne*, dels for de sager, der afvises, dels for de sager, der realitetsbehandles. Målet er, at 90 pct. af de klagesager, der afvises, bør være afsluttet inden for 2 måneder. 75 pct. af de klagesager, der realitetsbehandles, bør være afsluttet inden for 6 måneder; efter 1 år skal 90 pct. af de klagesager, der realitetsbehandles, være afsluttet.

Disse mål nåede vi ikke helt i 2011: 84,8 pct. af de afviste klagesager blev afsluttet inden for 2 måneder (regnet som 60 dage) – målet var 90 pct. Af de realitetsbehandlede klagesager blev 73,4 pct. afsluttet inden for et halvt år (regnet

som 182 dage) mod et mål på 75 pct. 89,7 pct. af de realitetsbehandlede klagesager var afsluttet efter 1 år, og her var målet 90 pct.

Pr. 1. juni 2012 var der 258 konkrete sager, som ikke var afsluttet, 5 måneder efter at de var oprettet. Heraf afventede 163 ombudsmanden.

I 2011 erklærede ombudsmanden sig inhabil i 1 klagesag. Folketingets Retsudvalg overdrog til landsdommer Ejler Bruun at behandle denne sag.

Færøernes Lagting overdrog i 2011 2 sager til ombudsmanden som sætteombudsmand for Lagtingets Ombudsmand, mens Grønlands Landsting ikke overdrog ombudsmanden nogen sager som sætteombudsmand for Landstingets Ombudsmand i perioden.

Der blev i alt registreret 30.305 dokumenter (breve til og fra embedet mv.) i embedets elektroniske system i kalenderåret 2011. Det tilsvarende tal for 2010 var 28.346 dokumenter.

Den 1. maj 2012 var huset organiseret på følgende måde:

Almen Afdeling

- 1 afdelingschef
- 1 kommitteret
- 3 kontorchefer
- 1 personalekonsulent
- 2 specialkonsulenter
- 1 it- og servicechef
- 1 informationskonsulent
- 1 kommunikationskonsulent
- 4 fuldmægtige
- 1 it-driftsmedarbejder
- 14 kontormedarbejdere
- 2 driftsmedarbejdere
- 5 husbetjente
- 3 studentermedhjælpere

1. kontor

- 1 kontorchef
- 1 specialkonsulent
- 4 fuldmægtige
- 1 kontormedarbejder
- 2 studentermedhjælpere

2. kontor

- 1 kontorchef
- 1 specialkonsulent
- 4 fuldmægtige
- 1 kontormedarbejder
- 2 studentermedhjælpere

Inspektionsafdeling (3. kontor)

- 1 inspektionschef
- 1 chefkonsulent
- 6 fuldmægtige
- 1 handicapkonsulent
- 2 kontormedarbejdere
- 1 studentermedhjælper

Kommunekontor (4. kontor)

- 1 kontorchef
- 1 specialkonsulent
- 4 fuldmægtige
- 1 kontormedarbejder
- 2 studentermedhjælpere

5. kontor

- 1 kontorchef
- 1 ekstern konsulent (1/6)
- 1 specialkonsulent
- 4 fuldmægtige
- 1 kontormedarbejder
- 1 studentermedhjælper

Under afdelingen hører navnlig følgende arbejdsopgaver:

- Den årlige beretning
- Internationalt arbejde
- Egen drift-projekter
- Indsats mod tortur (OPCAT)
- Tilsyn med tvangsmæssig udsendelse af udlændinge
- Sager om medieaktindsigt
- Sager fra kontorene (buffer)
- Embedets personale og økonomi
- Embedets administration, service og udvikling
- Hjemmeside og nyheder
- Embedets sprogpolitik

Kontoret behandler navnlig sager om:

- Selskabslovgivning
- Fødevarer
- Fiskeri
- Landbrug
- Patientklager
- Lægemidler
- Sundhedsvæsenet
- Udenrigsforhold
- Kommunikation
- Kirker
- Kultur
- Udlændingesager
- Registre mv.
- Indførslet
- Ydelser til arbejdsløshedssforsikrede
- Arveret/fonde
- Samværsager
- Person- og navneret
- Familieretlige sager, bortset fra sager om bidrag og adoption

Afdelingens inspektions-virk somhed omfatter navnlig:

- Fængsler
- Arresthuse
- Sikrede institutioner
- Pensioner
- Detentioner
- Politiets venturum
- Psykiatriske afdelinger
- Sociale og socialpsykiatriske bosteder
- Ligebehandling af mennesker med handicap
- Døgninstitutioner for børn og unge

Kontoret behandler navnlig sager om:

- Kommunalretlige spørgsmål
- Miljø- og planlovgivningen
- Naturbeskyttelse
- Byggeri og boliger
- Budget og økonomi
- Personalsager
- Biler til handicappede
- Trafik- og vejområdet
- Adoption
- Bidragssager
- Alderspension

Kontoret behandler navnlig sager om:

- Boligtøtte
- Arbejdsskader
- Foranstaltninger over for børn og unge
- Skatte- og afgiftssager
- Tilbagebetaling af sociale ydelser
- Voldsoffererstatning
- Uddannelse og uddannelsesstøtte
- Forskning
- Børnetilskud og børnefamilieydelse
- Sociale institutioner, bortset fra inspektionsrelevante sager

Afdelingen behandler også sager om:

- Patientklager (psykiatri)
- Psykiatriske afdelinger
- Fængselsforhold
- Forsvaret
- Straffesager og politi
- Domstolene
- Advokater
- Private retsforhold
- Justitsforhold i øvrigt
- Ligebehandling af mennesker med handicap

Direktøren og afdelingschefen for Almen Afdeling varetager i nødvendigt omfang en vis andel af de opgaver, som efter loven er henlagt til ombudsmanden. De kan inden for dette område efter delegation fra ombudsmanden varetage ombudsmandens funktioner, herunder afgive endelig udtalelse i en sag. Direktøren kan endvidere foretage inspektioner. I ombudsmandens fravær overtager direktøren – og i tilfælde af at også direktøren er fraværende, afdelingschefen – ombudsmandens opgaver, når ombudsmanden træffer beslutning herom, jf. ombudsmandslovens § 27. Direktøren har det overordnede ansvar for ombudsmandsinstitutionens drift. I bilag A findes der flere oplysninger om organisation og personale.

Ombudsmanden selv og flere af medarbejderne ved embedet holder hvert år en række foredrag, dels af alment oplysende karakter, dels af mere faglig karakter, om ombudsmandens virksomhed. Nogle medarbejdere, og i et vist omfang også ombudsmanden selv, underviser desuden på kurser om offentligretlige emner, ligesom et antal medarbejdere fungerer som undervisere og censorer på landets universiteter.

Ombudsmandens og chefernes undervisningsaktiviteter kan man i øvrigt læse mere om i ombudsmandens årlige redegørelser på hjemmesiden www.ombudsmanden.dk.

Hvert år har embedet besøg af udenlandske gæster, ofte med meget forskellig baggrund. Fælles er dog ønsket om at vide mere om den danske ombudsmandsordning, dens historie og dens påvirkning internationalt. Der tilbydes altid en generel orientering.

Endvidere deltager embedet i internationalt samarbejde på forskellige niveauer, bl.a. gennem en samarbejdskontrakt med Udenrigsministeriet. Kontrakten åbner mulighed for at indgå samarbejdsprojekter med ombudsmandsinstitutioner – ofte i verdens fattigste lande.

Efter at være kommet til skade med sit knæ blev en kvinde henvist til en såkaldt MR-scanning. Hun ville imidlertid ikke vente på scanningen, men opereres med det samme. Derfor henvendte hun sig til et privathospital og fik lavet en kikkertoperation til knap 18.000 kr. Nu ville hun gerne have regionen til at betale regningen, men det ville regionen ikke. Reglerne er sådan, at man kan blive behandlet på et "aftalesygehus", hvis bopælsregionen ikke kan tilbyde behandling inden for en måned. Det er dog en betingelse, at regionssygehuset henviser til behandling på det private hospital. Da kvinden på eget initiativ havde henvendt sig til privathospitalet, kunne ombudsmanden ikke hjælpe kvinden med at få regionen til at refundere hendes udgifter.

Regionen kunne i øvrigt ikke dokumentere, at kvinden var blevet vejledt om udvidet frit sygehusvalg i forbindelse med indkaldelsen til MR-scanning. Det beklagede regionen.

Oftest ser ombudsmanden ikke kun på et enkelt hjørne af en sag, men på hele sagen. Det er derfor ikke usædvanligt, at han på ét punkt kan kritisere en myndighed, men på et andet punkt giver myndigheden ret.

Den 20. september 2011 modtog ombudsmanden en klage over Danmarks Medie- og Journalisthøjskole fra en mand, der ikke var blevet optaget. Manden klagede over, at han ikke var kommet ind, og over den måde, hans opgaver var blevet bedømt på. Vedlagt klagen var et afslag fra Undervisningsministeriet, som var dateret den 26. august 2010. Altså over et år før manden klagede til ombudsmanden. Dermed måtte ombudsmanden skrive til manden, at han ikke kunne behandle klagen.

En klage skal indgives til ombudsmanden, inden et år efter at den øverste administrative myndighed har truffet afgørelse. Ombudsmanden har de seneste fem år hvert år måttet afvise mere end 100 klager, fordi tidsfristen var overskredet.

En skleroseramt kvinde var så svækket af sin sygdom, at det sociale nævn mente, at hun skulle bevilges 24-timers hjælp til pasningen af sin lille datter. Al den tid datteren var hjemme, skulle der således være en hjælper i huset. Efter godt tre uger havde kommunen stadig ikke fået startet hjælpen. Kvindens mor klagede til ombudsmanden, der sendte klagen videre til kommunen som en anmodning fra klageren om, at kommunen fremskyndede hjælpen. Seks uger efter at kvinden fik bevilget døgnhjælp, blev hjælpen startet.

De såkaldte fremskyndelsesansøgninger er et redskab, som ombudsmanden ofte bruger, typisk i forbindelse med sager, der har ligget stille i flere måneder. I denne sag skete det tidligere, fordi kvinden havde et akut behov for hjælp.

En ung mand overtog sin fars bil og byggede den om, så motoren fik større ydeevne. Sønnen blev dog standset af politiet, som beslaglagde bilen, fordi der kun var betalt registreringsafgift efter bilens oprindelige motorstørrelse. Efter foreløbige undersøgelser af bilen vurderede SKAT, at familien skulle betale 37.000 kr. ekstra i registreringsafgift på grund af ombygningen. Faderen tilbød at betale pengene med det samme, så sønnen kunne få sin bil tilbage. Det fik faderen dog ikke lov til, og samtidig fik han at vide, at han skulle betale 9.000 kr. for SKATs opbevaring af bilen.

Faderens advokat klagede til ombudsmanden, fordi SKAT ikke mente, at han kunne klage til den normale ankeinstans, Landskatteretten. Ombudsmanden var dog umiddelbart ikke enig. Han sendte klagen videre til Landskatteretten og skrev til advokaten, at faderen kunne vende tilbage, når han havde fået svar fra Landskatteretten. Efter to måneder fik sønnen bilen tilbage.

En våbentilladelse til et riflet jagtvåben i Danmark er gyldig i 10 år. Inden tilladelsen udløber, sender politiet dog en påmindelse om, at det er tid til fornyelse, hvis man stadig har et våben. En mand med en jagtriffel fik først påmindelsen, efter at hans tilladelse var udløbet. Han skyndte sig at reagere og søgte om fornyelse, men fik alligevel en bøde på 4.000 kr., fordi han i en periode på ca. 5 uger ikke havde haft tilladelse til sin riffel.

Ombudsmanden sendte en række spørgsmål til politiet, som med det samme trak bøden tilbage og skrev, at der var sket en fejl.

Kirsten Talevski
Kontorchef, 1. kontor

DE ULEDSAGEDE FLYGTNINGEBØRN

”(...) det er af meget væsentlig betydning for et barns psykiske velbefindende og videre udvikling at have klarhed over sine forældres situation.”

(Fra forarbejderne til lov om ændring af udlændingeloven og integrationsloven, lov nr. 60 af 29. januar 2003).

Ved ændringen af udlændingeloven i 2003 bestemte Folketinget, at Udlændingestyrelsen skulle have pligt til at iværksætte en eftersøgning af forældrene til uledsagede mindreårige asylansøgere. Eftersøgningen skulle indledes hurtigst muligt efter barnets ankomst til Danmark og krævede normalt, at barnet samtykkede.

Senere, i 2007, blev pligten udvidet. Udlændingestyrelsen fik således pligt til at eftersøge forældre til alle uledsagede børn – uanset om barnet havde søgt asyl eller ej. Eftersøgningspligten var heller ikke længere afhængig af et samtykke fra barnet.

Samtidig blev det nu bestemt, at alle uledsagede børn, der havde fået afslag på opholdstilladelse, skulle tilbydes en veltilrettelagt og forsvarlig hjemsendelse, en såkaldt forberedt hjemsendelse. Myndighederne skulle med andre ord undersøge, om der var et familiemedlem, en organisation eller lignende, der kunne stå klar til at modtage barnet ved hjemkomsten og yde hjælp i tiden efter. Ordningen kunne dermed også føre til, at barnet blev genforenet med forældre eller anden familie.

DEN IRAKISKE DRENG

I december 2008 rejste en 16-årig irakisk dreng ind i Danmark og søgte asyl. Drengen oplyste, at hans forældre og søster var blevet dræbt i en bombeeksplo-

sion i 2007, og at han havde boet hos sin morbror og dennes familie, indtil han rejste til Danmark. Han havde ikke anden familie i Irak. Efterfølgende havde han fået at vide, at morbroren heller ikke var i live længere.

I sommeren 2009 gav først Udlændingestyrelsen og siden Flygtningenævnet drengen afslag på asyl. Kort tid efter gav Udlændingestyrelsen også drengen afslag på opholdstilladelse efter de særlige regler, der gælder for uledsagede flygtningebørn. Begrundelsen var, at drengen efter Udlændingestyrelsens opfattelse ikke ville have i en reel nødsituation, når han kom tilbage til Irak.

Drengens advokat klagede over afslaget på opholdstilladelse til det daværende Integrationsministerium, der i januar 2010 godkendte Udlændingestyrelsens afgørelse. Ministeriet mente ikke, det var dokumenteret eller sandsynliggjort, at drengens morbror var død, eller at drengen var uden et familiemæssigt netværk i Irak.

Udlændingestyrelsen havde under sagens behandling ikke gjort noget forsøg på at eftersøge drengens morbror.

Drengens advokat klagede herefter til ombudsmanden. Advokaten mente bl.a., at Udlændingestyrelsen burde have eftersøgt drengens morbror, da morbroren var den eneste slægtning, drengen havde tilbage i Irak efter forældrenes død. Hvis morbroren ikke blev fundet, mente advokaten, at drengen ville blive bragt i en reel nødsituation, hvis han vendte tilbage til Irak.

DRENGEN VAR IKKE ALENE MED SIT PROBLEM

Udlændingestyrelsen havde – som nævnt indledningsvis – siden 2003 haft pligt til at iværksætte eftersøgning af forældrene til uledsagede mindreårige asylansøgere og siden 2007 forældrene til alle uledsagede børn. Denne eftersøgningspligt var indsat i udlændingeloven af hensyn til barnet. Formålet med reglen var at hjælpe barnet med at finde sine forældre og – om muligt – blive genforenet med forældrene.

Problemet var imidlertid, at Udlændingestyrelsen ikke forsøgte at finde forældrene, før barnet skulle sendes tilbage til hjemlandet, og da for at sikre, at hjemsendelsen blev forsvarlig. Men selv som en del af den procedure, der skulle sikre en forsvarlig hjemsendelse, havde Udlændingestyrelsen ikke fået etableret en velfungerende eftersøgningsordning.

Det betød, at der kunne gå lang tid, fra barnet var indrejst i Danmark, til Udlændingestyrelsen eventuelt forsøgte at finde barnets forældre. Men det betød

også, at man normalt ikke forsøgte at finde forældrene til de børn, som ikke skulle sendes hjem, fordi de fik opholdstilladelse i Danmark.

OMBUDSMANDENS KRITIKPUNKTER

Ombudsmanden mente, det var meget beklageligt, at udlændingemyndighederne i så mange år havde tilsidesat eftersøgningspligten.

Mens ombudsmanden behandlede sagen, blev det klart, at Udlændingestyrelsen ikke alene havde pligt til at eftersøge forældre, men også andre familiemedlemmer – i hvert fald familiemedlemmer, der måtte anses for at være trådt i forældres sted. Ombudsmanden kritiserede derfor også Udlændingestyrelsen for ikke at have eftersøgt den irakiske drengs morbror, idet morbroren havde taget sig af ham, inden han rejste ud af Irak, og fordi drengen havde fået at vide, at morbroren – måske – var død. En eftersøgning kunne muligvis have af- eller bekræftet denne oplysning.

Både Udlændingestyrelsen og Integrationsministeriet (nu Justitsministeriet) tilkendegav, at myndighederne for fremtiden ville sikre, at familiemedlemmer til de uledsagede børn blev eftersøgt hurtigst muligt. Det stod dog allerede da klart, at problemet ikke var så enkelt at løse.

VANSKELIGE EFTERSØGNINGER

Efter vedtagelsen af 2007-loven blev udlændingemyndighederne klar over, at Dansk Røde Kors ikke – som man ellers havde regnet med – kunne hjælpe med eftersøgninger inden for de rammer, der nu lå i udlændingeloven. Udlændingestyrelsen forklarede over for ombudsmanden, at Dansk Røde Kors kun ville iværksætte eftersøgning på den mindreåriges eget initiativ. Endvidere havde Røde Kors ikke mulighed for at videregive resultatet af en eftersøgning til udlændingemyndighederne, idet det kun var den, som eftersøgte og udfyldte eftersøgningsskemaet, der kunne modtage oplysninger om resultatet af eftersøgningen.

Udlændingestyrelsen havde tidligere haft den opfattelse, at den opfyldte eftersøgningspligten ved blot at opfordre børnene til selv at iværksætte en eftersøgning via Internationalt Røde Kors. Det var ombudsmanden dog ikke enig i, og under hans behandling af sagen præciserede Integrationsministeriet da også over for Udlændingestyrelsen, at den selv skulle sørge for at iværksætte en eftersøgning via tilgængelige kanaler, f.eks. med hjælp fra Udenrigsministeriet eller fra ministeriets egne udlændingeattachéer.

Ikke alle uledsagede børn kommer imidlertid fra lande, hvor det umiddelbart er muligt at iværksætte eftersøgning ad de tilgængelige kanaler.

På forespørgsel fra Udlændingestyrelsen oplyste Udenrigsministeriet således, at det i nogle sager – med de nødvendige personoplysninger – ville have mulighed for at skaffe informationer gennem offentlige registre og på den måde eventuelt lokalisere familiemedlemmer. Muligheden for at få informationer gennem offentlige registre kunne dog ifølge Udenrigsministeriets oplysninger kun benyttes i de lande, hvor ministeriet allerede havde en fast, godkendt kilde til at håndtere konkrete sager med beskyttelsesbehov, f.eks. Iran, Pakistan og Tyrkiet.

Derimod afviste Udenrigsministeriet at stå for egentlige fysiske eftersøgninger af familiemedlemmer. En sådan opgave ville ifølge Udenrigsministeriet kræve, at der skulle stemmes dørklokker i landsbyer uden for hovedstadsområdet, hvilket Udenrigsministeriet hverken ressourcemæssigt eller sikkerhedsmæssigt ville kunne påtage sig, f.eks. i Afghanistan, Irak og Syrien.

Mens ombudsmanden behandlede sagen, tog ministeriet andre skridt for fremover at kunne leve op til eftersøgningspligten. Ministeriet indgik i sommeren 2010 således en forsøgsaftale med IOM (International Organization for Migration) om en eftersøgningsordning, der dækkede et begrænset antal sager og geografiske områder. Myndighederne oplyste, at det var hensigten – hvis en evaluering talte for det – at ordningen skulle gøres generel og global.

Myndighederne lovede endvidere over for ombudsmanden at gennemgå verserende sager, hvor der kunne være en mulighed for at lokalisere familiemedlemmer gennem offentlige registre, med henblik på at indlede en eftersøgning. Endelig tilkendegav ministeriet, at det ville drøfte eventuelle ”supplerende alternativer” (ved eftersøgning af slægtninge i hjemlandet) med Udlændingestyrelsen.

EFTERSØGNINGSPLIGTEN ÆNDRET IGEN

Selv om indholdet af eftersøgningsordningen atter blev ændret i januar 2011, har myndighederne stadig i mange tilfælde pligt til at eftersøge familien til børn, der kommer alene til Danmark.

Det fremgår af forarbejderne til den seneste lovændring (lov nr. 1543 af 21. december 2010), at der kan være tilfælde, hvor en uledsaget mindreårig kender forældrenes opholdssted i hjemlandet, men ikke ønsker at samarbejde med myndighederne af frygt for at blive sendt tilbage. Derfor er der (igen) kun en

eftersøgningspligt, hvis barnet samtykker i eftersøgningen. Dertil kommer, at pligten nu ikke gælder, hvis der er adgang til passende modtage- og omsorgsfaciliteter i barnets hjemland eller tidligere opholdsland. Har barnet været udsat for menneskehandel, skal der dog i alle tilfælde iværksættes en eftersøgning, medmindre særlige grunde taler imod det.

Selv om eftersøgningspligten dermed må antages at være aktuel i færre sager end tidligere, er det fortsat vigtigt at sikre, at pligten rent faktisk efterleves, på de områder hvor den stadig gælder.

Ombudsmanden følger derfor med i, hvordan udlændingemyndighederne lever op til eftersøgningspligten. Den 1. juni 2012 orienterede Justitsministeriet ombudsmanden om de forskellige tiltag, der var blevet iværksat på området.

De foreløbige erfaringer med samarbejdet med IOM viste, at eftersøgningen via IOM ikke havde været så vellykket, som udlændingemyndighederne havde forventet, så man overvejede, om der var grundlag for at indgå en ny aftale med IOM. Da mulighederne for bistand gennem Udenrigsministeriet også var meget begrænsede, havde udlændingemyndighederne vanskeligt ved at opfylde eftersøgningspligten i visse lande. Derfor overvejede myndighederne, hvad man kunne gøre for at forbedre eftersøgningerne, f.eks. om der i lyset af genindførelsen af samtykkekravet med lovændringen i januar 2011 var grundlag for at genoptage samarbejdet med Røde Kors' Eftersøgningstjeneste.

Endvidere var der i Udlændingestyrelsen indført en række nye procedurer i forbindelse med eftersøgning af familiemedlemmer til uledsagede mindreårige asylansøgere. Således er det nu fast procedure, at man under asylsamtalen indhenter samtykke fra barnet til eftersøgningen, ligesom der bliver givet vejledning til barnet om muligheder for at eftersøge familiemedlemmer. For at sikre, at de uledsagede mindreårige asylansøgere, der får opholdstilladelse uden at have været til en asylsamtale, også får vejledning om mulighederne for at eftersøge familiemedlemmer, er der endvidere lavet en informationspakke, der bliver sendt til den kommune, som den mindreårige bliver visiteret til.

Ombudsmanden har bedt Justitsministeriet om pr. 1. juni 2013 at blive orienteret om, hvordan det går med at efterleve eftersøgningspligten.

En journalist fik afslag på aktindsigt i en database i et ministerium, fordi to private firmaer havde ophavsret til databasen. Ministeriet mente, at firmaerne kunne miste penge, hvis journalisten misbrugte sin indsigt til at offentliggøre databasen. Journalisten klagede til ombudsmanden, som udtalte, at ministeriet kun kunne nægte aktindsigt for at beskytte ophavsretten, hvis der var god grund til at tro, at journalisten ville misbruge sin aktindsigt. Det mente ombudsmanden ikke, at der var grund til i denne sag, og han henstillede derfor til ministeriet at genoptage sagen og spørge journalisten, om han stadig ønskede aktindsigt.

I 2011 modtog ombudsmanden ca. 100 klager fra journalister over afslag på aktindsigt efter offentlighedsloven.

På en sikret institution for kriminelle unge blev der leget blindebuk. En dreng fik tørklæde for øjnene af en medarbejder og skulle finde medarbejderens mobiltelefon. Drengen, der havde forbud mod at ringe ud, fik at vide, at hvis han fandt telefonen, kunne han ringe hjem til sin mor. Drengen fandt telefonen, men fik alligevel ikke lov at ringe. Denne historie kom frem under en af ombudsmandens inspektioner.

Ombudsmanden tog hændelsen op med ledelsen. Efter at institutionen havde givet advarsler til de involverede ansatte og taget forskellige initiativer for at undgå gentagelser, lukkede ombudsmanden sagen.

Det er sjældent, at børn selv klager til ombudsmanden, men ombudsmanden har alligevel mulighed for at bidrage til børns retssikkerhed. Det sker bl.a. under inspektioner eller klagesager fra voksne, der også vedrører børn.

En congolesisk kvinde og hendes treårige barn havde fået afslag på opholdstilladelse i Danmark, men kvinden ville ikke frivilligt rejse tilbage til Den Demokratiske Republik Congo. De skulle derfor tvangshjemsendes. En medarbejder fra ombudsmandens udsendelsesenhed var med på rejsen for at holde øje med, at de to politimænd behandlede kvinden og barnet så værdigt som muligt. I hovedstaden, Kinshasa, blev kvinden og barnet imidlertid nægtet indrejse, og de måtte følge med tilbage til Danmark.

I ombudsmandens rapport stod der, at politiet havde opført sig hensynsfuldt og diskret. Til gengæld blev det bemærket, at politiet ikke havde noteret, at politifolkene havde talt med kvinden før udsendelsen. Politiet indskærpede internt, at den slags skal dokumenteres.

Efter at have modtaget tre breve om samme spørgsmål fra en klager måtte ombudsmanden til sidst skrive til ham, at han ikke kunne forvente svar, hvis han sendte flere breve om det samme spørgsmål.

Mandens utilfredshed drejede sig om hans kones arbejdsskadesag. Hun havde som sygehjælper fået smerter i både lænd og nakke. Konen havde fået en godtgørelse for varigt mén, men kun for lændesmerterne. Ifølge Arbejdsskadestyrelsens erhvervs-sygdomsforsikring kunne nakkeskaden ikke være udløst af arbejdet. Derfor kunne hun ikke få erstatning for nakkesmerterne. Grunden til, at ombudsmanden ikke kunne behandle klagen, var dog, at afgørelsen i arbejdsskadesagen var mere end et år gammel og derfor forældet ifølge ombudsmandsloven.

Manden var utilfreds med, at ombudsmanden ikke kunne hjælpe i sagen, hvilket han meddelte ombudsmanden flere gange. Da ombudsmanden til sidst skrev, at manden ikke kunne forvente svar på flere breve om samme emne, krævede manden en personlig undskyldning fra ombudsmanden stilet til konen. Ombudsmanden svarede, at han ikke ville give en undskyldning. Da manden skrev igen, svarede ombudsmanden ikke.

"Klagebegrænsning" kaldes det, når ombudsmanden føler sig nødsaget til at "lukke af" over for bestemte klagere.

En arbejdsløs lærer ringede til ombudsmanden og blev stillet om til en jurist. Læreren fortalte, at han ikke havde ret til dagpenge, og at han havde bedt jobcenteret om hjælp til et truckcertifikat. Det havde jobcenteret afvist. Manden fortalte, at hvis bare han kunne få et truckcertifikat, havde han et job på hånden. Juristen hos ombudsmanden bad manden om at sende de papirer ind, som han havde, inden for fire uger. Efter fire uger havde ombudsmanden ikke hørt yderligere fra manden, og sagen blev lukket.

Ombudsmanden beder normalt om at få materiale tilsendt inden fire uger.

Bente Mundt
Kontorchef, 2. kontor

HVEM BÆRER RISIKOEN, HVIS POSTEN IKKE KOMMER FREM?

Offentlige myndigheder sender hver dag mange breve til borgere. For borgernes retsstilling kan det være afgørende, at breve fra myndighederne bliver overgivet til postvæsenet, den dag de er dateret, og at postvæsenet sørger for, at de kommer (rettidigt) frem. Ved breve, der indeholder afgørelser, er det f.eks. af stor betydning, at det med sikkerhed vides, hvornår de er afsendt, og hvornår de må anses for at være kommet frem. Det har især betydning for beregning af klagefrister. Det har også betydning, når en kommune indkalder en kontanthjælps- eller sygedagpengemodtager til et opfølgingsmøde. Hvis mødeindkaldelsen ikke kommer frem (inden mødet), og borgeren derfor ikke kommer til mødet, risikerer borgeren nemlig, at kommunen træffer afgørelse om, at borgeren ikke længere er berettiget til kontanthjælp eller sygedagpenge.

Ombudsmanden behandler mange sager om forsinket eller udeblevet post fra myndigheder. Men selv om temaet virker enkelt, kan det være særdeles vanskeligt at vurdere, hvem der har ret. Myndighed eller borger.

FOLKEPENSIONISTEN FIK IKKE KLAGET I TIDE

En kommune sendte en folkepensionist et brev med almindelig A-post om, at han ville få sin pension beregnet som samlevende og ikke – således som han havde søgt om – som enlig. At pensionen blev beregnet efter taksten for samlevende, betød, at han fik mindre udbetalt. Efter en del skriverier frem og tilbage traf kommunen på ny afgørelse om, at folkepensionisten var samlevende, og oplyste samtidig, at han kunne klage til det sociale nævn inden fire uger. Han klagede over afgørelsen, men nævnet mente, at klagen var modtaget en dag for sent. Nævnet spurgte derfor pensionisten, hvorfor han ikke havde klaget inden for klagefristen.

Pensionisten oplyste, at brevet, som kommunen havde dateret den 13. november 2007, først var modtaget på hans adresse den 17. november 2007. Derfor måtte der være sket en fejl enten i kommunen eller i Post Danmark.

Nævnet afviste at behandle klagen, fordi pensionisten havde klaget for sent. Nævnet mente ikke, at der var oplysninger, som støttede, at kommunens brev ikke var kommet frem, dagen efter at det var dateret.

DEN SYGEMELDTE KOM IKKE TIL SAMTALE I JOBCENTERET

Et jobcenter indkaldte i et brev en sygemeldt kvinde til et informationsmøde. Brevet blev sendt som almindelig A-post. Hun mødte ikke op, som hun skulle, hvorefter kommunen i et nyt brev bl.a. meddelte hende, at udbetalingen af sygedagpenge var standset. Kvinden mødte, samme dag som hun modtog brevet om, at sygedagpengene var stoppet, op i jobcenteret og fortalte, at hun aldrig havde modtaget det brev, hvor hun blev indkaldt til informationsmødet.

Jobcenteret vurderede, at brevet var sendt og kommet frem til kvinden, og fastholdt derfor afgørelsen om stop for udbetaling af sygedagpenge. Kvindens faglige organisation klagede over afgørelsen, men beskæftigelsesankenævnet kom til samme resultat som jobcenteret.

Sagerne viser, at man skal kunne stole på, 1) at myndigheder sørger for, at breve bliver indleveret til postvæsenet (samme dag som de er dateret), og 2) at postvæsenet sørger for, at brevene kommer (rettidigt) frem.

BREVE ANSES FOR AT VÆRE FREMME EFTER TO DAGE

Offentlige forvaltningsmyndigheder sender hver dag mange breve med almindelig post. At et brev er kommet frem, betyder, at det er lagt i modtagerens postkasse. I det øjeblik brevet er puttet i modtagerens postkasse, er det modtagerens ansvar at få læst og sat sig ind i indholdet af brevet.

I praksis var udgangspunktet tidligere, at breve sendt med A-post ansås for at være kommet frem til adressaten dagen efter afsendelsen. Fra den 1. januar 2009 har Ankestyrelsen ændret sin praksis, så breve sendt med A-post først anses for at være kommet frem to dage efter afsendelsen. Justitsministeriet har fulgt denne ændring af praksis op ved i maj 2011 (cirkulæreskrivelse nr. 9189 af 10. maj 2011 til samtlige ministerier) at tilkendegive, at breve fremover generelt bør anses for at være kommet frem to dage efter afsendelsen. Baggrunden er oplysninger fra Post Danmark om, hvor stor en procentdel af breve der er kommet frem til modtageren henholdsvis en, to, tre og fire dage efter afsendelsen.

Eksemplerne med folkepensionisten, der ikke fik klaget i tide, og den sygemeldte, der ikke kom til samtale i jobcenteret, stammer begge fra tiden, før praksis blev ændret – dvs. dengang post sendt med A-post som udgangspunkt blev anset for at være kommet frem dagen efter afsendelsen.

Derfor var det i overensstemmelse med praksis, at det sociale nævn i sagen om, hvorvidt folkepensionisten var samlevende eller enlig, anså brevet, som var sendt den 13. november 2007, for at være kommet frem den 14. november 2007. Det var også i overensstemmelse med almindelig praksis at anse breve, som var afsendt fra en offentlig myndighed, for at være kommet frem til adressaten.

Bortset fra at der i dag skal lægges en ekstra dag til postbefordringen, er retsstillingen stadig den samme.

Det er imidlertid ikke alle breve, som sendes med A-post, der når frem til modtageren efter to dage som forudsat efter den nye praksis. Det kan f.eks. skyldes dårligt vejr, arbejdsnedlæggelser eller andre omstændigheder hos postvæsenet, eller at myndigheden som nævnt ikke får indleveret brevet, samme dag som det er dateret. Det er også almindeligt anerkendt, at der er breve, som aldrig når frem til modtageren.

MYNDIGHEDEN BÆRER BEVISBYRDEN

Det retlige udgangspunkt er, at myndigheden bærer ansvaret for, at breve, som myndigheden sender, kommer rettidigt frem til modtageren. Det betyder, at myndigheden skal føre bevis for, at brevet er afsendt og er kommet (rettidigt) frem. Domstolene har behandlet en række sager og har stillet krav om, at myndigheden – for at den har løftet sin bevisbyrde – f.eks. skal

- redegøre for sine rutiner for postafsendelse for at sandsynliggøre, at der ikke sker fejl ved myndighedens postafsendelse, og/eller
- fremlægge kopi af det afsendte brev og fremlægge et journalnotat eller en postliste, hvor det fremgår, hvornår brevet er afsendt.

Herudover skal myndigheden

- redegøre for, at postvæsenet ikke har returneret brevet til myndigheden, og/eller
- undersøge, om der i perioden omkring afsendelsen har været uregelmæssigheder i postomdelingen i det pågældende område.

Endelig skal myndigheden

- undersøge, hvornår eventuelle andre parter eller myndigheder har modtaget deres version af brevet.

Hermed kan der skabes en formodning om, at også brevet til borgeren er blevet håndteret korrekt af såvel myndighed som postvæsen.

I sagen om folkepensionisten (Folketingets Ombudsmands beretning for 2010, sag nr. 2010 14-2) kunne ombudsmanden ikke kritisere, at det sociale nævn lagde til grund, at brevet var kommet frem, dagen efter at det var dateret. Det kunne ombudsmanden ikke, selv om pensionisten havde adskillige eksempler på, at myndigheder havde sendt ham breve, der ikke var afsendt, samme dag som de var dateret. Og det hjalp heller ikke pensionisten, at han kunne hen-vise til 15 avisartikler og læserbreve, som drejede sig om, at der kunne ske fejl i postbesørgelsen. Kommunen havde nemlig opfyldt de krav, der stilles til myndighedens bevisførelse, for at et brev anses for at være kommet rettidigt frem.

TVIST ENDER VED DOMSTOLENE

Sagen om sygedagpengemodtageren, som ikke mødte op til et informationsmøde i jobcenteret, fordi hun ifølge sine egne oplysninger ikke havde modtaget brevet med mødeindkaldelsen, illustrerer, hvor vanskelig den konkrete bevisbedømmelse kan være.

Ombudsmanden kritiserede (Folketingets Ombudsmands beretning for 2011, sag nr. 2011 1-4), at beskæftigelsesankenævnet ikke havde bedt om nærmere oplysninger om kommunens postafsendelse, før nævnet vurderede, om indkaldelsen til informationsmødet var kommet frem. De oplysninger blev imidlertid tilvejebragt under ombudsmandens behandling af sagen.

Derudover satte ombudsmanden spørgsmålstegn ved, om kommunens interne postafsendelse var så sikker, som den skulle være. Det spørgsmål opstod af flere årsager:

- Det brev, som indeholdt mødeindkaldelsen, adskilte sig fra de øvrige sagsakter ved ikke at være en kopi, men at være udskrevet på almindeligt brev-papir med en rettelse skrevet i hånden direkte på den udskrift, som var sendt til ombudsmanden.
- Kommunens egne oplysninger om forløbet for afsendelsen af et andet brev til sygedagpengemodtageren i samme sag var indbyrdes modstridende.

- En udtalelse i sagen, som var sendt fra kommunen til beskæftigelsesankenævnet, var dateret, 18 dage før den var sendt.
- Kvindens fagforbund havde påvist, at der i andre sager var sket fejl ved afsendelse af post fra kommunen. Det var breve, som ved en fejl var blevet sendt til en anden end adressaten.

Spørgsmålet om udbetaling af sygedagpenge var afhængigt af, om kvinden uden rimelig grund havde undladt at medvirke ved kommunens opfølgning. Og det var selvfølgelig helt afgørende, om hun havde kendskab til, at hun var indkaldt til informationsmødet. Altså om mødeindkaldelsen var kommet frem til hende.

På grund af alle oplysningerne om håndtering af postafsendelsen i kommunen mente ombudsmanden, at beskæftigelsesankenævnet skulle se på sagen en gang til.

Samtidig påpegede ombudsmanden, at en afgørelse om at inddrage sygedagpengene og dermed forsørgelsesgrundlaget for en borger er en usædvanligt indgribende afgørelse. Beskæftigelsesankenævnet genoptog sagen, men fastholdt sin oprindelige afgørelse. Nævnet mente fortsat, at kommunen havde løftet bevisbyrden for, at brevet var afsendt.

På den baggrund henstillede ombudsmanden til Civilstyrelsen, at kvinden fik bevilget fri proces for at få afgørelsen prøvet ved domstolene. Domstolene har nemlig bedre mulighed for at bedømme beviser, fordi de kan afhøre vidner mv. Ombudsmanden behandler derimod sager på skriftligt grundlag.

Civilstyrelsen har nu bevilget fri proces.

En del oplysninger om offentligt ansatte ligger i såkaldte personalesager. De oplysninger kan andre som udgangspunkt ifølge offentlighedsloven ikke få aktindsigt i. Og det var netop argumentet fra SKAT, da en journalist bad om aktindsigt. Journalisten ville have oplysninger om en omtalt sag, hvor chefer i SKAT var blevet inviteret på dyre rejser af samarbejdspartnere. Journalisten klagede til ombudsmanden, og det kom frem, at oplysningerne om rejserne ikke kun lå i personalesagerne, men også i en generel sag. Dermed kunne SKAT ikke bare afvise journalistens ønske, men var forpligtet til at foretage en konkret vurdering af, hvilke oplysninger der var fortrolige, og hvilke der ikke var. Ombudsmanden henstillede til SKAT at genoptage sagen.

Det kan være nødvendigt at bruge magt og tvang over for demente ældre. Derfor var ombudsmandens såkaldte OPCAT-enhed på besøg på et plejehjem i Rødovre. Ombudsmandens medarbejdere talte både med personale og beboere. Det gennemgående spørgsmål var, hvad der bliver gjort for at undgå, at beboerne bliver udsat for såkaldt nedværdigende behandling. Med på besøget var også en læge fra Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre. Under besøget blev forskellige konkrete problemer drøftet. Ledelsen på plejehjemmet oplyste under drøftelserne, at problemerne ville blive løst. Den afsluttende rapport fyldte et par sider, da ombudsmanden ikke fandt det påkrævet at komme med skriftlige bemærkninger til de ansvarlige myndigheder.

OPCAT er den engelske forkortelse for den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. I Danmark holder ombudsmanden øje med, at mennesker, der er frihedsberøvede, bliver behandlet i overensstemmelse med principperne i de internationale regler mod bl.a. tortur.

En afghansk kvinde ville gerne familiesammenføres med sin afghanske mand. Efter reglerne var det en betingelse, at parrets samlede tilknytning til Danmark var større end tilknytningen til et andet land. Myndighederne mente i denne sag, at parrets tilknytning til Afghanistan eller Iran var større end til Danmark.

Ombudsmanden kunne ikke anfægte denne vurdering. Sagen fik dog ombudsmanden til at understrege over for Udlændingesservice, at myndighederne har ansvar for, at en udlænding forstår deres breve. Der er ingen pligt til at oversætte et brev, som en udlænding forstår, blot fordi han eller hun skulle foretrække et andet sprog, og hvis en myndighed modtager et brev på dansk, må myndigheden normalt også godt svare på dansk.

Da en bilist klagede over en parkeringsafgift, sendte Københavns Kommune et foto, som parkeringsvagten havde taget af bilen, og som skulle dokumentere, at bilisten ikke havde anbragt sin p-billet synligt i forruden. Bilisten mente imidlertid, at det natlige foto pga. blitzlys, reflekser og skygger intet dokumenterede.

Ombudsmanden afviste at behandle sagen, fordi kommunernes brug af fotodokumentation fulgte direkte af en højesteretskendelse fra 2010. Blandt andet derfor mente ombudsmanden, at det var mere hensigtsmæssigt at overlade det til domstolene at vurdere, hvilken kvalitet sådanne fotos skulle have.

Hvis et barn er sygt i en længere periode og ikke kan deltage i skoleundervisningen, kan barnet få bevilget sygeundervisning. Tilbuddet tilrettelægges for det enkelte barn. Det kan f.eks. være i hjemmet eller på et hospital. En stærkt giftplaget pige kunne imidlertid ikke få sygeundervisning. Forklaringen var, at hun i forvejen fik specialundervisning for ordblindhed. Ombudsmanden ville gerne vide, hvordan de to ting hang sammen, og bad derfor kommunen om en udtalelse. I udtalelsen gav kommunen udtryk for, at den principielt var enig med ombudsmanden i, at ordblindeundervisning ikke træder i stedet for sygeundervisning. Ombudsmanden afsluttede sagen med at henstille, at kommunen i samarbejde med skolen og med inddragelse af forældrene snarest muligt udarbejdede et individuelt tilrettelagt undervisningsprogram for pigen, hvor sygeundervisning indgik uden at træde i stedet for ordblindeundervisningen. Kommunen meddelte efterfølgende, at pigen nu ville få sygeundervisning.

Gigtforeningen, som var med til at klage til ombudsmanden, skrev, at reglerne om sygeundervisningen var meget gammeldags og ude af trit med virkeligheden. Ombudsmanden sendte foreningens henvendelse videre til det daværende Undervisningsministerium og bad ministeriet om at underrette ham om, hvad ministeriet ville gøre ved det.

Er det i orden, at en kommune forbyder en borger at optage samtaler, som han har med de ansatte i kommunen? Således lød et spørgsmål, som blev sendt til ombudsmanden. Ombudsmanden svarede, at han ifølge ombudsmandsloven ikke kan svare på generelle spørgsmål, men kun behandle klager. Ombudsmanden vedlagde dog en udskrift af en tidligere udtalelse, der handlede om netop det spørgsmål. Det fremgår af udtalelsen, at myndigheder godt må sige nej til båndoptagelser, medmindre en borger har særlige behov, som kræver en optagelse.

Ombudsmanden modtager en del henvendelser fra borgere med generelle spørgsmål, ønsker om gode råd eller behov for retshjælp. Ifølge ombudsmandsloven er det ikke ombudsmandens opgave at yde den slags hjælp. Ombudsmanden skal undersøge, om myndighederne har begået fejl i forbindelse med deres arbejde.

Audubon

1913

T. H. Ham

1913

Lennart Frandsen
Inspektionschef, 3. kontor

KVINDER I FÆNGSEL

”Det er klart utilfredsstillende at psykisk syge kvinder tvangsmæssigt anbringes i en situation hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat der er dømt for en meget alvorlig og farlig sexkriminal handling.”¹

Straffuldbyrdelsesloven og de administrative bestemmelser, som er udstedt med hjemmel i loven, indeholder en række regler, som beskytter de indsattes retssikkerhed og forhold i øvrigt. Reglerne gælder for indsatte i fængsler og som udgangspunkt også for indsatte i arresthuse og kriminalforsorgens pensioner.

Der er knyttet detaljerede retlige garantier til de enkelte indgreb, der kan foretages over for de indsatte. Formålet med det er naturligvis, at de indsatte skal kunne opholde sig i institutionerne uden gener, der går ud over, hvad der følger af selve frihedsberøvelsen. I forarbejderne til straffuldbyrdelsesloven er det herom anført, at der ikke bør iværksættes andre restriktioner i de indsattes tilværelse end dem, der er nødvendige for gennemførelsen af den frihedsberøvelse, som dommen går ud på. Frihedsberøvelsen tilsigter kun at være et indgreb i lokalfriheden.

DE INDSATTES INDBYRDES FORHOLD

Straffuldbyrdelsesloven og de administrative bestemmelser regulerer således forholdet mellem staten (kriminalforsorgen) og de indsatte med en række retligheder og garantier mv., der skal sikre en – så vidt muligt – problemfri udståelse af straffen. Men hvordan er det med forholdet mellem de indsatte indbyrdes? Det er der stort set ikke skrevne regler for. Det er en realitet, at der for mange indsatte er mange og alvorlige problemer i samværet med andre indsatte.

¹ Folketingets Ombudsmands beretning for 1996, side 380

Der kan være problemer mellem forskellige grupperinger i forhold til:

- indsatte med forskellige etniske baggrunde
- unge
- stofmisbrugere
- udlændinge
- dømte for særlig kriminalitet (kriminalitet, der involverer børn)
- kvinder.

Det er i en vis forstand paradoksalt, at straffuldbyrdelsesloven og de administrative forskrifter sigter på at sikre de indsattes rettigheder mv. over for de fuldbyrdende myndigheder, hvis virkeligheden er, at ophold i fængsel eller arresthus først og fremmest er præget af andre indsattes overgreb og trusler mv.

I behandlingen af klagesager og navnlig ved Folketingets Ombudsmands inspektioner er disse forhold noget, som i høj grad påkalder sig opmærksomhed. Der spørges til det, og indgangsvinklen er, at myndighederne har en forpligtelse til at beskytte de særligt udsatte grupper af indsatte og enkeltpersoner. Det er imidlertid overordentligt vanskeligt for myndighederne effektivt at dæmme op for overgreb og trusler mv. Og det er en illusion at tro, at inspektionsvirksomheden kan afdække og afhjælpe disse problemer i væsentligt omfang. Men de bør fortsat have Folketingets Ombudsmands opmærksomhed, og det har de da også under inspektionerne af kriminalforsorgens institutioner.

I denne artikel har jeg valgt at beskæftige mig med den udsatte gruppe, der består af kvinder.

INDSATTE KVINDER

I Danmark er der i gennemsnit 170 indsatte kvinder i fængsler og arresthuse. Det svarer til ca. 5 pct. af de indsatte. Indsættelsestiderne er som for andre indsatte meget varierede: fra 7 dage til livstid.

I Danmark findes der ikke noget egentligt separat kvindefængsel. Det eneste rene kvindefængsel – det åbne kvindefængsel i Amstrup med plads til 20 kvinder – blev nedlagt i 2000, i øvrigt efter en inspektion i 1998 af Folketingets Ombudsmand. Medvirkende til nedlæggelsen var, at det ved inspektionen måtte konstateres, at fængslet var i en særdeles dårlig bygningsmæssig stand.

Kvinder modtages i alle landets arresthuse, herunder i Københavns Fængsler. 5 fængsler modtager kvinder. Det er Statsfængslet i Ringe, Statsfængslet ved Horserød, Statsfængslet Møgelkær, Statsfængslet Østjylland og Anstalten ved Herstedvester. Straffen udstås altså sammen med mandlige indsatte. Der er ikke i den danske lovgivning bestemmelser om, at kvinder og mænd skal udstå deres straf i adskilte institutioner. I de europæiske fængselsregler er det bestemt, at der ved beslutningen om at anbringe indsatte i bestemte fængsler eller i bestemte afdelinger i et fængsel skal tages hensyn til behovet for at holde mandlige indsatte adskilt fra kvindelige indsatte.

MÆND OG KVINDER SAMMEN

Spørgsmålet er, om det giver anledning til problemer for kvinderne, at de i Danmark er indsat i afdelinger sammen med mandlige indsatte – og det korte svar er: Ja, det giver anledning til alvorlige problemer. Af pladsmæssige hensyn beskæftiger jeg mig kun med forholdene for de indsatte kvinder i Anstalten ved Herstedvester.

I Anstalten ved Herstedvester findes der en særlig kvindeafdeling, som har plads til 14 indsatte (nu fordelt på 2 afsnit). Kvinderne, der udstår straf for alvorlig kriminalitet, tilbydes under deres ophold behandling af bl.a. psykiatere og psykologer. Kvinderne har mulighed for fællesskab med de mandlige indsatte på arbejdspladserne og i fritiden.

Kvindeafdelingen er blevet inspiceret af Folketingets Ombudsmand flere gange, og ombudsmanden har løbende fulgt med i kvindernes forhold. Problemerne har bestået i/består i, at kvinderne udstår deres straf i den samme institution som nogle af landets mest belastede sexkriminelle mænd. En indstilling fra en arbejdsgruppe i kriminalforsorgen om "svage" indsatte i kriminalforsorgens institutioner, som blev afgivet i marts måned 1996, beskæftiger sig også med kvinders forhold. Om anbringelsen af kvinder i Anstalten ved Herstedvester anførte den daværende overlæge ved anstalten, Heidi Hansen, bl.a. følgende i en mindretalsudtalelse:

"På baggrund af de erfaringer, anstalten har fået siden kvindeafdelingens oprettelse, findes det meget betænkeligt overhovedet at placere kvinder blandt anstaltens mandlige klientel.

Knap halvdelen af anstaltens klientel er dømt for meget alvorlig sexkriminalitet. Den 26. oktober 1995 afsonede der i Anstalten ved Herstedvester 56 personer dømt for sexkriminalitet. Heraf havde de 31 personer tidsbestemte straffe, 6 personer havde straffe fra 8 til 16 års fængsel, og kun 19 personer havde straffe under 8 år. Alene heraf fremgår det, at de sexkriminelle på Anstalten ved Herstedvester har foretaget endog meget alvorlig sexkrimi-

nalitet. Det er indlysende, at personer, der har foretaget disse alvorlige kriminaliteter, har store problemer med forvaltningen af deres kønsdrift, og alene af den grund er det meget betænkeligt, at kvindelige indsatte skal afsone sammen med dem. Hertil kommer, at en forholdsvis stor del af anstaltens sexkriminelle kun vil kunne benådes, prøveudskrives eller prøveløslades, såfremt de accepterer medicinsk kastration, en behandling, som det i flere tilfælde har været vanskeligt at motivere de indsatte til bl.a. på grund af påvirkning fra nogle af de kvindelige indsatte.”

FOLKETINGETS OMBUDSMANDS INITIATIVER

I den endelige rapport af 13. maj 1997² om en inspektion den 13. og 16. december 1996 af kvindeafdelingen i Anstalten ved Herstedvester anførte ombudsmanden bl.a. følgende:

”Det er klart utilfredsstillende at psykisk syge kvinder tvangsmæssigt anbringes i en situation hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat der er dømt for en meget alvorlig og farlig sexkriminal handling.

Det er kriminalforsorgens opgave at sørge for at dømte kvinder der måtte have brug for psykiatrisk/psykologisk behandling, får tilbudt sådan hjælp i en anstalt, hvor der ikke er risiko for at de udsættes for et pres til at indgå ægteskab med en mand der er dømt for en alvorlig sexkriminal handling. Det bør ske uden at dette medfører nogen forringelse af de indsatte kvinders beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.

Hvilken løsning der bør bringes i anvendelse for at tilvejebringe sådanne forhold, finder jeg ikke at burde udtale mig om.

Jeg henstiller til Direktoratet for Kriminalforsorgen at det snarest muligt finder en løsning på det omtalte problem, og jeg udbeder mig underretning om hvad der videre sker i sagen.”

På baggrund af henstillingen oprettede Direktoratet for Kriminalforsorgen en ny afdeling i anstalten til kvinderne. Den nye afdeling bestod af 2 adskilte sektioner med plads til henholdsvis 6 og 8 indsatte. I den nye afdeling fik kvinderne fortsat mulighed for at udstå deres straf adskilt fra mændene. Nu gjaldt det imidlertid også i et vist omfang med hensyn til fritid, gårdtur, beskæftigelse og undervisning.

Folketingets Ombudsmand foretog sig herefter i første omgang ikke mere, men anmodede Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om de årlige vurderinger, der blev foretaget af kvindernes forhold. Direktoratets vurderinger gik ud på, at forholdene nok fortsat kunne være problematiske, men at der var sket væsentlige forbedringer.

² Folketingets Ombudsmands beretning for 1996, side 363-399 (særligt side 380-381)

Den 26. oktober og 5. november 2004 aflagde Folketingets Ombudsmand på ny besøg på kvindeafdelingen. I rapport af 28. januar 2005³ om besøget anførte ombudsmanden bl.a. følgende:

”Under mine samtaler med flere af de kvindelige indsatte i anstalten forekom der således oplysninger om at de kvindelige indsatte har vanskeligt ved at være i fred for de mandlige indsatte, og at de kvindelige indsatte ofte bliver tiltalt eller antastet på en upassende måde af de mandlige indsatte – blandt andet i form af sjofle bemærkninger under gårdtur og under gudstjenester. Selv for de kvinder som har en kæreste eller ægtefælle i anstalten (eller udenfor), er det i nogle tilfælde ikke muligt at være i fred. Det blev ligeledes oplyst at flere af de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om eventuelle antastelser – blandt andet af frygt for represalier fra de mandlige indsattes side. De kvindelige indsatte i afdeling S anførte at de hele tiden skal være på vagt i forhold til de mandlige indsatte.”

Det blev under inspektionen igen oplyst, at det ikke kun var de kvindelige indsatte, der i et eller andet omfang var påvirket af konstruktionen – det gjaldt også de mandlige indsatte. Det var således bl.a. (fortsat) et problem for så vidt angik den behandlingsmæssige indsats i forhold til nogle af de mandlige indsatte, idet de ikke ønskede at indgå i en behandling med kønsdriftdæmpende medicin, fordi de havde et kæresteforhold til en kvindelig indsat.

Efter yderligere brevveksling med Direktoratet for Kriminalforsorgen udtalte ombudsmanden i brev af 15. august 2005⁴, at det tilbud, der blev givet til kvinderne om separat afsoning, ikke kunne betragtes som et reelt tilbud, som gav mulighed for at udstå de ofte langvarige straffe i overensstemmelse med straf fuldbyrdelsesloven. Undersøgelser havde vist, at ingen af kvinderne benyttede sig af muligheden for at udstå straffen separat, på grund af de forhold, dette måtte ske under, bl.a. med hensyn til beskæftigelses-, undervisnings- og fritidstilbud. Ombudsmanden udtalte, at oprettelsen af en fuldstændig separat kvindeafdeling med særskilte værksteds- og fritidsfaciliteter ville være den nødvendige løsning, i hvert fald på længere sigt. Og ombudsmanden rejste spørgsmål om, hvorvidt direktoratet havde overvejet eller var indstillet på at overveje at søge tilvejebragt midler, der muliggjorde etableringen af en egentlig særskilt afdeling for kvinder i eller ved Anstalten ved Herstedvester med tilstrækkelige tilbud om beskæftigelse og fritid.

Direktoratet for Kriminalforsorgen iværksatte herefter i maj måned 2006 et udredningsarbejde, hvor spørgsmålet om oprettelse af en egentlig selvstændig kvindeafdeling blev overvejet. Der blev også iværksat et forskningsprojekt om kvindelige indsatte i Danmark.

3 Folketingets Ombudsmands beretning for 2004, side 671-694 (særligt side 678)

4 Folketingets Ombudsmands beretning for 2004, side 690-691

BEVILLING AF 16 MILLIONER KRONER TIL BYGNINGSMÆSSIGE FORBEDRINGER

I flerårsaftalen for kriminalforsorgen for 2008-2011 blev der på baggrund af den megen opmærksomhed på forholdene for de kvindelige indsatte i Anstalten ved Herstedvester afsat 16 millioner kroner til bygningsmæssige forbedringer med henblik på at ”sikre, at kvindelige afsonere på Anstalten ved Herstedvester kan tilbydes beskæftigelses- og fritidsaktiviteter adskilt fra mændene og mere samvær med børn og børnebørn”.

Der blev herefter etableret en ny kvindeafdeling i Anstalten ved Herstedvester:

- Afdelingen blev flyttet, og yderligere lokaler blev inddraget til afdelingen.
- Et helt nyt afsnit blev opført med 3 stuer med eget bad og toilet.
- En ny opholdsstue og et værksted blev etableret.
- Et samtalerum blev indrettet.
- Mulighed for separat gårdtur på eget udendørsareal blev etableret.
- Styrketræningsrum blev etableret.
- Vaskemaskine og tørretumbler blev opstillet.
- Køkkenfaciliteter blev etableret.

Hertil kom etablering af 2 besøgslejligheder, hvor kvinderne kan have besøg af familien – besøgslejligheder, som også kan benyttes af andre indsatte i anstalten.

Den nye afdeling mv. blev indviet i slutningen af 2010.

ET EGENTLIGT KVINDEFÆNGSEL

Forskningsprojektet ”Perspektiver på kvinders dagligdag i danske fængsler” blev afsluttet i marts måned 2011, og i tilslutning hertil nedsatte Direktoratet for Kriminalforsorgen et udvalg, der skulle komme med en indstilling til en fremadrettet placering og tilbud til kvindelige indsatte. Udvalget afgav en indstilling den 12. september 2011. Udvalget indstillede, at der i Danmark blev etableret et egentligt kvindefængsel (med lukkede pladser, behandlingsafdeling (psykiatri), halvåben afdeling og åben afdeling). Hertil kom en indstilling om, at der blev etableret 3 regionale arrestfaciliteter for kvinder.

Også på baggrund af udvalgsarbejdet har Folketingets Ombudsmand besluttet i 2012 at have særlig opmærksomhed rettet mod kvinder i fængslerne. Der har

således været gennemført fornyede inspektioner af Statsfængslet ved Horserød, Statsfængslet i Ringe og Anstalten ved Herstedvester, inklusive kvindeafdelingen. Statsfængslet Møgelkær blev inspiceret i 2010.

Folketingets Ombudsmand følger med i, hvad der videre sker med hensyn til eventuel oprettelse af et egentligt kvindefængsel og etablering af regionale arrestfaciliteter for kvinder.

Ved Folketingets Ombudsmands fortsatte inspektionsvirksomhed kan der være anledning til specielt at rette opmærksomheden mod forholdene for andre af de udsatte grupper eller enkeltpersoner, som er omtalt i indledningen til denne artikel.

En sygemeldt mand henvendte sig til kommunen for at høre om muligheden for at få førtidspension. Han regnede med snart at blive afskediget, fordi han havde været sygemeldt i lang tid, og han forventede ikke at komme i arbejde igen. Året efter vendte manden tilbage. Han var – som han selv havde forudset – blevet afskediget og søgte nu om sygedagpenge for en periode efter afskedigelsen. Både kommunen og senere beskæftigelsesankenævnet afslog. Han var ikke berettiget til at få pengene bagudbetalt, men skulle have søgt, da han blev sagt op. Men ombudsmanden mente, at kommunen havde pligt til at vejlede manden om reglerne for sygedagpenge, første gang han henvendte sig, selv om han kom i et andet ærinde. Beskæftigelsesankenævnet genoptog sagen på ombudsmandens henstilling.

Ombudsmanden kan henstille til en myndighed at genoptage en sag og træffe en ny afgørelse, men han kan ikke beordre myndigheden til at nå til et andet resultat.

En tandlæge var utilfreds med, at han først kunne gå på efterløn på det tidspunkt, hvor hans tandlægeudstyr var blevet afhentet af en køber. Det havde Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg nemlig truffet en afgørelse om. Tandlægen mente i stedet, at hans virksomhed var ophørt på det tidspunkt, hvor han havde afmeldt sit såkaldte ydernummer.

Ombudsmanden sendte sagen tilbage til beskæftigelsesudvalget, så udvalget kunne forklare tandlægen, hvorfor tidspunktet for afmeldingen af ydernummeret ikke var afgørende.

Ombudsmanden kan bede en myndighed om at give en borger en grundigere forklaring på en afgørelse. Det sker f.eks., hvis en klage til ombudsmanden tyder på misforståelser mellem klager og myndighed.

Mens ombudsmanden behandlede en sag om familiesammenføring, blev der afsagt en dom af EU-Domstolen. Ombudsmanden mente, at udlændingemyndighederne burde vurdere, om EU-dommen havde betydning for retten til ophold i Danmark. Derfor sendte han sagen tilbage til Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration og bad ministeriet om at se på dette spørgsmål.

Ombudsmanden følger med i EU-Domstolens afgørelser, fordi danske myndigheder er forpligtede af dem.

En mand havde fået bevilget bærbar pc af kommunen som et hjælpemiddel (forbrugsgode). På et tidspunkt fik han en nyere model, som var 400 gram tungere end den gamle. Manden mente, at den var for tung. Kommunens lægekonsulent vurderede omvendt, at manden var velkompenseret med den nye computer.

Manden klagede over, at lægekonsulenten overhovedet "blandede sig" i det ikke-lægelige spørgsmål. Først forgæves til borgmesteren, der ikke mente, at lægekonsulenten var gået ud over sin kompetence. Og derefter til ombudsmanden, som vurderede, at der ikke var udsigt til, at han ville kunne kritisere borgmesterens opfattelse. Ombudsmanden besluttede derfor, at han ikke ville gå ind i den del af sagen. Han orienterede dog samtidig om, at han havde iværksat en undersøgelse af lægekonsulenters rolle på baggrund af en skrivelse fra Beskæftigelsesministeriet.

Hvis ombudsmanden registrerer generel forvirring eller tvivl omkring lovgivningen på et bestemt område, kan han gøre det ansvarlige ministerium opmærksom på sagen. Det gjorde han således også efter bl.a. at have modtaget en række klager over lægekonsulenters rolle. I foråret 2012 udtalte han sig generelt om Social- og Integrationsministeriets (som området var overgået til) mulighed for at fastsætte bindende retningslinjer for lægekonsulenters arbejde.

Et fly fra Københavns Lufthavn blev forsinket i længere tid. En rejsende og hans ledsagere bestilte noget mad og en flaske vin i ventetiden. Vinen kostede 297 kr. Det viste sig, at flyselskabet kun ville refundere udgifterne til maden, men ikke vinen. Manden klagede derfor til Trafikstyrelsen. Da Trafikstyrelsen ikke gav ham medhold i klagen, gik han videre til Folketingets Ombudsmand, som afviste sagen med den begrundelse, at den lå under bagatelgrænsen.

Ifølge ombudsmandsloven bestemmer ombudsmanden selv, hvilke sager han vil tage op. Hvis den økonomiske skade for klageren er meget lille, vil ombudsmanden normalt ikke behandle sagen, medmindre sagen har generel eller principiel karakter.

To måneder efter at en bil var blevet påkørt, havde bilejeren stadig ikke fået svar fra sit forsikrings-selskab. Manden klagede derfor til ombudsmanden. Forsikrings-selskaber er ikke en del af den offentlige forvaltning, og derfor kunne ombudsmanden ikke hjælpe.

Folketingets Ombudsmand kan normalt kun behandle klager over offentlige myndigheder. I 2011 måtte han af den grund afvise 149 klager over private virksomheder, foreninger, personer mv. Ombudsmanden forsøger ofte at hjælpe klageren videre til rette sted – f.eks. Forbrugerombudsmanden.

Morten Engberg
Kontorchef, 4. kontor

BRUG AF STRAFFEATTESTER VED ANSÆTTELSE

Hvert år bliver der opslået tusindvis af stillinger i det offentlige, og hver gang skal de, der har ansvaret for ansættelsen, vurdere, om de skal bede om en straffeattest for ansøgeren. De skal også vide, hvad de gør, hvis de får en straffeattest, som viser, at ansøgeren har fået en straf. Det er ikke nogen let øvelse; den enkelte børnehaveleder, afdelingssygeplejerske mv. skal kunne overskue en række forskellige lovregler.

Ombudsmanden behandlede i 2011 to sager om brug af straffeattester i forbindelse med ansættelse i det offentlige, og det gav os lejlighed til at overveje de juridiske problemer, som opstår i disse sager, og hvordan de bedst løses.

Den ene sag drejede sig om en læge, der blev ansat på et sygehus. Kort efter ansættelsen blev han bortvist, da ledelsen opdagede, at han tidligere havde fået en dom på et års ubetinget fængsel for seksuelle krænkelser af et barn (Folketingets Ombudsmands beretning for 2011, sag nr. 2011 20-3).

Den anden sag rejste ombudsmanden på eget initiativ på baggrund af en avisartikel. Artiklen handlede om en mand, der havde søgt flere job hos en kommune, bl.a. som lærervikar. Det fremgik af artiklen, at manden havde fået afslag på sine ansøgninger, fordi han ikke havde en ren straffeattest (Folketingets Ombudsmands beretning for 2011, sag nr. 2011 20-4).

TRE SLAGS STRAFFEATTESTER

De oplysninger, som står i en straffeattest, kommer fra Rigspolitiets kriminalregister. Her registreres alle straffedomme og andre strafferetlige afgørelser. Men det er ikke nødvendigvis alle oplysninger, der kommer med i en persons straffeattest. Det afhænger af, hvilken slags straffeattest der er tale om.

Der findes tre forskellige slags straffeattester: straffeattester til offentlig brug, private straffeattester og børneattester. Kort fortalt medtages der flere typer oplysninger i en straffeattest til offentlig brug end i en privat straffeattest, ligesom en straffeattest til offentlig brug kan indeholde oplysninger, der er ældre end dem i en privat straffeattest. En børneattest indeholder oplysninger om eventuelle seksualforbrydelser mod børn under 15 år. En borger kan selv bede om at få en privat straffeattest fra politiet. De to andre former for straffeattester udleveres ikke til den enkelte borger, men kun til myndigheder mv., og kun i visse typer sager.

En myndighed kan i øvrigt ikke få en privat straffeattest eller børneattest uden samtykke fra den person, som attesten angår, og det samme gælder som hovedregel også for straffeattester til offentlig brug. For private straffeattester er det almindeligt, at arbejdsgiveren beder ansøgeren om selv at fremskaffe attesten.

HVORNÅR MÅ DER KRÆVES EN STRAFFEATTEST?

Oplysninger om strafbare forhold er fortrolige. En myndighed må derfor kun bede om en straffeattest, hvis det er sagligt og nødvendigt. En myndighed må altså ikke bede om en straffeattest, medmindre den har en saglig grund til at bruge oplysningerne i straffeattesten, og det er nødvendigt, for at myndigheden kan udføre en af sine opgaver. Men selv om der kan være gode grunde til, at en myndighed vil bede om en straffeattest, kan der også være forhold, som taler imod dette, især hensynet til den person, som straffeattesten angår. Myndigheden skal derfor, inden den beder om at få en straffeattest, afveje hensyn, som taler for og imod. Men for visse stillingskategorier bliver der nok ret rutinemæssigt indhentet straffeattester.

Desuden er der visse stillinger, hvor der altid skal indhentes en børneattest, inden en person bliver ansat. Det drejer sig om stillinger, hvor den ansatte skal have direkte kontakt med børn under 15 år. Disse regler er fastsat i børneattestloven, og det fremgår af en række bekendtgørelser, hvilke stillinger der er omfattet af reglerne. En myndighed kan godt bede om at få en børneattest for ansøgere til andre stillinger end dem, der er omfattet af reglerne i børneattestloven, hvis det er sagligt og nødvendigt. Den stilling, som sygehuslægen havde fået, var således ikke omfattet af reglerne i børneattestloven, men ombudsmanden mente, at det var i orden, at sygehuset alligevel havde krævet at få en børneattest.

Ombudsmanden var dog kritisk over for den måde, sygehuset håndterede sagen på. Lægen fik nemlig ikke noget at vide om kravet om en børneattest, da han

ringede for at høre nærmere om regionens retningslinjer om straffe- og børneattester. Kravet om en børneattest blev heller ikke oplyst i stillingsopslaget eller under ansættelsessamtalen. Det anså ombudsmanden for at være en fejl. Han pegede på, at hvis de oplysninger, som fremgår af en børneattest, skal indgå med særlig vægt i bedømmelsen af en ansøger, bør det nævnes i stillingsopslaget – i det mindste så det fremgår, at der er krav om en børneattest, og at ansættelse sker med forbehold for oplysningerne i denne attest.

NOTATPLIGT OGSÅ FOR STRAFFEATTESTER

I sagen om manden, der søgte arbejde som lærervikar, forklarede kommunen, at den beholdt straffeattester i sine personalesager, lige så længe oplysningerne i dem kunne skaffes ved at bede om en ny straffeattest. Dog blev private straffeattester returneret til ansøgeren efter gennemsyn. Straffeattesterne blev derimod ikke indført elektronisk i kommunens journal, og kommunen tog heller ikke en elektronisk kopi af dem. Ombudsmanden mente, at kommunen burde registrere korrespondancen med Rigspolitiet og stillingsansøgere om straffeattester. Han henstillede til kommunen at overveje at ændre sin praksis på dette punkt. Ombudsmanden opfordrede også kommunen til at være opmærksom på sin notatpligt, når den ikke tog en kopi af private straffeattester. Hvis en myndighed ikke beholder en kopi af en straffeattest, er der pligt til at skrive et notat om de vigtigste oplysninger i attesten, hvis de har betydning for afgørelsen i sagen.

EN STRAFFET MÅ IKKE PÅ FORHÅND UDELUKES

Grunden til, at ombudsmanden gik ind i sagen om manden, der søgte job som lærervikar, var, at avisartiklen gav indtryk af, at tidligere straffede generelt var udelukket fra at få job i kommunen. Det ville ikke være lovligt; en myndighed skal altid foretage en konkret vurdering af, om lovovertredelsen, som ansøgeren har begået, er til hinder for, at vedkommende ansættes. Kommunen forklarede dog, at oplysningerne i artiklen var forkerte, da kommunen netop foretog en konkret vurdering.

Spørgsmålet er, hvordan en myndighed skal foretage denne konkrete vurdering. Den bør for det første vurdere, om der på arbejdspladsen er særlige fristelser til lovovertredelser, f.eks. fordi de ansatte skal håndtere værdier for svage borgere. Desuden har det betydning, om arbejdspladsen udøver funktioner af ”særlig kvalificeret karakter”, altså funktioner, som varetager væsentlige samfundsmæssige interesser, og som kræver, at den ansatte nyder en særlig agtelse og tillid. Det gælder f.eks. stillinger i politiet og kriminalforsorgen. Derudover bør myn-

digheden se på ansøgerens tidligere lovovertrædelse: Hvilken type lovovertrædelse var det, hvilket omfang havde den, hvornår blev den begået, hvor gammel var ansøgeren, og hvad var baggrunden for lovovertrædelsen? Disse oplysninger bør sammenholdes med de andre oplysninger om ansøgeren, som myndigheden har. Myndigheden bør også i et vist omfang lægge vægt på, hvilken afgørelse der blev truffet i straffesagen. Det gør en forskel, om der var tale om en langvarig fængselsstraf eller en mild bødestraf.

I sagen om sygehuslægen fremgik det, at regionen i sine retningslinjer om børneattester havde skrevet, at udgangspunktet var, at domme mv. vedrørende sædelighedsforbrydelser ville være en hindring for ansættelse. Der kunne dog gøres en undtagelse efter en konkret vurdering, f.eks. under hensyn til tidspunktet for dommen, overtrædelsens grovhed, ansøgerens alder på gerningstidspunktet og beskaffenheden af det arbejde, der skulle udføres i stillingen. Ombudsmanden anså denne formulering for at være uheldig, fordi den kunne skabe det indtryk, at regionen netop ikke foretog en konkret vurdering af hver ansøger. Regionen var dog allerede i gang med at revidere sine retningslinjer, og ombudsmanden bad om at blive holdt underrettet om arbejdet.

NÅR DET OPDAGES FOR SENT

I sagen om sygehuslægen fik regionen først kendskab til dommen, efter at han var blevet ansat. Regionen havde ikke gjort opmærksom på kravet om en tilfredsstillende børneattest i stillingsopslaget eller under ansættelsessamtalen, og den havde heller ikke taget forbehold for dette krav ved ansættelsen. Kunne regionen så bortvise lægen, da den fik kendskab til dommen? Efter ombudsmandens mening måtte det afhænge af en konkret vurdering, på samme måde som hvis regionen havde kendt til forholdet inden ansættelsen. Det måtte dog spille en vis rolle, at der ikke længere var tale om en ansøger, men om en person, som var blevet ansat. I den konkrete sag mente ombudsmanden, at det var i orden at afskedige lægen; han henstillede dog, at regionen overvejede igen, om der var tilstrækkeligt grundlag for at bortvise lægen, eller om han kun skulle have været afskediget med sædvanligt varsel.

Kort efter fødslen blev en pige tvangsfjernet fra sine forældre og anbragt i en plejefamilie. Kommunen gav forældrene ret til at være sammen med pigen halvanden time hver 14. dag, mens bedsteforældrene fik ret til at være sammen med pigen en time hver anden måned. Samværet skulle ske under overværelse af en repræsentant fra kommunen og pigens plejefamilie.

Da den lille pige blev et par år, klagede de to bedstemødre til ombudsmanden. De ville gerne være sammen med barnebarnet oftere – og uden overvågning. Det samme ønskede de for deres børn – pigens mor og far. Ombudsmanden indhentede fuldmagt fra pigens mor og far, gennemgik klagen og bilagene og endte med at sende materialet videre til børn- og ungeudvalget i kommunen.

Beslutninger om samvær med anbragte børn bliver i nogle tilfælde truffet af embedsmænd i kommunen og i andre tilfælde af børn- og ungeudvalget, et udvalg, som findes i alle kommuner, og som er sammensat af blandt andre fagpersoner, en dommer og kommunalpolitikere. Spørgsmålet var, om denne sag skulle behandles af børn- og ungeudvalget og ikke af embedsmænd i kommunen.

Ombudsmanden skrev til bedstemødrene, at de skulle vente på svar fra børn- og ungeudvalget og derefter eventuelt kunne henvende sig til ombudsmanden igen.

Sagen fik det efterspil, at ombudsmanden rejste en generel sag over for kommunen om opgavefordelingen mellem kommunens socialforvaltning og børn- og ungeudvalget.

Mange sager bliver sendt videre til andre myndigheder, fordi sagerne ikke kan behandles hos ombudsmanden.

Københavns Kommune skulle anvise en billigere bolig til en kvinde og hendes søn. Kvinden ønskede imidlertid kun at bo på Vesterbro, hvor hun havde hele sit netværk. Det ville kommunen ikke tilbyde. Da ombudsmanden kom ind i sagen, efter at kvinden havde klaget, viste det sig, at kommunens egne retningslinjer understregede, at der kunne tages særligt hensyn til børns netværk. Og da kvinden netop havde peget på, at drengen, som blev betegnet som skrøbelig, havde fået stabiliseret sin situation på Vesterbro, besluttede kommunen at finde en bolig på Vesterbro.

Mange sager hos ombudsmanden bliver lukket, uden at der bliver skrevet en egentlig udtalelse med enten kritik eller "frifindelse". Det sker bl.a., hvis myndigheden ændrer holdning, mens ombudsmanden behandler sagen.

"Forretningshemmeligheder." Sådan svarede det daværende Økonomi- og Erhvervsministerium en freelancejournalist, der ville have aktindsigt i de vilkår, som flere finanskon-sulenter og advokater arbejdede under for staten i forbindelse med udarbejdelsen af bankpakke 2. Ifølge offentlighedsloven kan man undtage såkaldte forretningshemmeligheder fra aktindsigt. Men det kræver, at myndigheden konkretiserer, hvilken skade der kan ske, hvis man giver aktindsigt. Det havde Økonomi- og Erhvervsministeriet ikke gjort. Og da ombudsmanden oven i købet fandt nogle af oplysningerne frit fremme på et advokatfirmas hjemmeside, henstillede han til ministeriet at se på sagen igen.

En kommunes bevilling af hjælp i form af bl.a. ledsagelse til en handicappet kvinde blev stoppet, fordi kommunen ikke kunne finde medarbejdere til opgaven. Det sociale nævn afviste kvindens klage med den begrundelse, at kommunen ikke havde truffet en afgørelse om, at kvinden ikke længere skulle have hjælp – det var blot ikke praktisk muligt at yde hjælpen. Da det sociale nævn kun kan behandle klager over afgørelser, var nævnet afskåret fra at tage sagen op. Men ombudsmanden mente, at kommunens besked om, at hjælpen stoppede, skulle opfattes som en afgørelse. Da ombudsmanden var færdig med at behandle sagen, var hjælpen til kvinden blevet genoptaget, og ombudsmanden bad derfor ikke det sociale nævn om at se på klagen igen.

Når ombudsmanden får en klage, er det ofte vigtigt tidligt at afklare, om der er truffet en "afgørelse" i forvaltningslovens forstand. Er det en afgørelse, gælder der nemlig en række retssikkerhedsgarantier for borgeren.

En bilist købte en p-billet, men da den kommunale kontrollant senere tjekkede bilen, var billetten gledet ned fra forruden, så den ikke kunne ses. Derfor fik bilisten en parkeringsafgift. Bilisten klagede over afgiften, og navnlig over, at han ikke kunne modregne det beløb, som han kunne dokumentere, at han havde betalt for p-billetten.

Ombudsmanden afviste at behandle sagen, fordi der ikke var udsigt til, at han kunne kritisere kommunens afgørelser – herunder afvisningen af bilistens krav om modregning.

Ombudsmanden "udsigtsafviser" en klage, hvis han på forhånd kan se, at der ikke er udsigt til, at han kan hjælpe klageren med sagen.

Familiestyrelsen (nu Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen) havde besluttet, at en mor skulle sende et billede af datteren til faderen. Nu ville faderen have ombudsmandens hjælp til at få moderen til at udlevere billedet. Det kunne ombudsmanden ikke umiddelbart hjælpe med. Men han sendte henvendelsen til Familiestyrelsen, så styrelsen kunne vejlede faderen om, hvordan han eventuelt kunne gennemtvunge, at moderen udleverede billedet.

Er man deleforælder og ønsker at få ændret vilkårene for samværet med sine børn, kan man gå til statsforvaltningen. Derefter kan man klage til Ankestyrelsen og til sidst til ombudsmanden.

Karsten Loiborg
Kontorchef, 5. kontor

NÅR MYNDIGHEDER BRUGER OFFENTLIGT TILGÆNGELIGE PERSONOPLYSNINGER

Må myndigheder tjekke Facebook?

En sagsbehandler logger ind på Facebook og falder over interessante oplysninger om en borger. Borgerens Facebookprofil er åben. Derfor kan sagsbehandleren uden videre se oplysningerne. Men må sagsbehandleren også registrere og bruge oplysningerne i en sag? Problemstillingen er særdeles aktuell i en tid, hvor stadig flere personoplysninger bliver offentligt tilgængelige via f.eks. sociale netværk.

Reglerne er i udgangspunktet enkle: En forvaltningsmyndighed må kun registrere og bruge offentligt tilgængelige oplysninger om borgere, i den udstrækning det er sagligt relevant for myndighedens opgaver. Det gælder helt generelt, og altså hvad enten myndighedens opgave er faktisk forvaltningsvirksomhed – f.eks. undervisning, hospitalsbehandling eller børnepasning – eller opgaven er at træffe afgørelser i forhold til borgerne.

I dagligdagen sker det sikkert jævnligt, at en myndighed bruger offentligt tilgængelige personoplysninger i forbindelse med faktisk forvaltningsvirksomhed – eksempelvis hvis man i kommunens tekniske forvaltning slår op i den lokale vejviser for at finde ud af, hvem man skal orientere om et omfattende gravearbejde på en villavej. Men i praksis er det nok mest i afgørelsessager, det kan give anledning til tvivl hos en myndighed og uenighed mellem myndighed og borger, om myndigheden må behandle personoplysninger. Er oplysningerne offentligt tilgængelige, og må myndigheden selv finde frem til dem og bruge dem?

Der kan givetvis være behov for at anvende offentligt tilgængelige oplysninger i alle typer af afgørelsessager – både i sager, hvor en borger søger om noget, i sager, hvor en myndighed overvejer at give en borger et påbud eller at nedlægge et

forbud, og i sager, hvor en myndighed fører kontrol med borgere (kontROLSager). Eksempelvis kan ejerforholdene i en sag, hvor en borger søger byggetilladelse, eventuelt søges oplyst i tingbogen. Men det er i kontROLSagerne, brugen af offentligt tilgængelige personoplysninger i den senere tid har fået mest omtale i medierne – især kommunernes kontrol af, at der ikke uberettiget udbetales sociale ydelser, og SKATs kontrol af, at der ikke sker skatte- og afgiftsunddragelse.

Oplysninger kan være offentligt tilgængelige på mange måder: De kan fremgå af pressen, af opslagsværker, af offentlige registre (f.eks. tingbogen eller Det Centrale Virksomhedsregister) eller af internettet. Hvis en oplysning fremgår af en almindeligt tilgængelig hjemmeside, er ingen vel i tvivl om, at oplysningen er offentliggjort. Men der har vist sig et praktisk påtrængende behov for at få afklaret, hvad der egentlig gælder i forhold til de efterhånden meget udbredte sociale medier på nettet.

I en sag, som ombudsmanden afsluttede i beretningsåret 2011 (Folketingets Ombudsmands beretning for 2011, sag nr. 2011 15-1), havde SKAT indhentet oplysninger om en kvindelig skatteyder fra hendes Facebook. SKAT kontrollerede skattepligtsforholdene hos en af kvindens bekendte, og i den forbindelse opstod der spørgsmål om den bekendtes tilknytning til kvinden. På den baggrund indhentede SKAT materiale hos forskellige myndigheder og virksomheder om både kvinden selv og hendes bekendte. Oplysningerne om kvinden blev indhentet for at kontrollere hendes opgørelse til SKAT af underskuddet fra en virksomhed og opgørelsen af hendes privatforbrug. Det var i den forbindelse, der også blev indsamlet oplysninger om kvinden fra hendes Facebook, herunder oplysninger af mere personlig karakter.

Det var kvinden utilfreds med, og et revisionsfirma klagede på hendes vegne til ombudsmanden over, at SKAT i det hele taget havde indsamlet oplysninger fra kvindens Facebook. Under sagen havde revisionsfirmaet bl.a. det synspunkt, at oplysningerne på kvindens Facebook ikke var offentligt tilgængelige. Revisionsfirmaet skelnede mellem oplysninger på en åben Facebookside og på internettet generelt. På Facebook er der tale om at dele oplysninger mellem personer i en lukket kreds, ikke om at lægge oplysninger ud på internettet, der kan søges direkte fra en søgemaskine, anførte revisionsfirmaet.

Ombudsmanden var ikke enig i den måde, revisionsfirmaet så sagen på. På det tidspunkt, hvor SKAT indsamlede oplysningerne om kvinden på Facebook, var hendes profil sat op, så alle brugere af Facebook kunne se oplysningerne om hende. Facebook er verdens største sociale netværk og havde medio okto-

ber 2011 over 750 millioner aktive brugere på verdensplan ifølge hjemmesiden www.checkfacebook.com. Det fremgik af samme hjemmeside, at antallet af aktive brugere i Danmark på det tidspunkt var knap 2,7 millioner. Ombudsmanden udtalte, at oplysninger på en persons Facebook er offentligt tilgængelige, hvis personen har en profil, som er så åben, at det ikke kun er hans eller hendes "venner" på Facebook, der har adgang til oplysningerne, men alle brugere på Facebook – fordi profilen er sat op til at være "public". Det gælder både de oplysninger, personen selv har lagt ud, og de oplysninger, andre har lagt ud om ham eller hende på den åbne Facebook.

FRA LUKKET TIL OFFENTLIGT TILGÆNGELIG PROFIL

Det er dog ikke kun, når en persons Facebookprofil er "public", at personens oplysninger på Facebook i juridisk forstand kan være offentliggjort. Hvis personen har et meget stort antal "venner" på Facebook, særligt "venner", som han eller hun ikke kender, kan resultatet blive det samme. Også selv om profilen ikke er "public". Denne måde at bruge Facebook på kan man se på f.eks. politiker-sider. Det er imidlertid en konkret vurdering, om personer med rigtig mange "venner" i realiteten offentliggør oplysninger om sig selv, når de lægger billeder eller tekst på Facebook. Det samme gælder oplysninger, som er lagt på personens Facebook af en af "vennerne". Generelt er det dog sådan, at jo mere tilgængelig profilen og adfærden er, jo mere taler det i retning af en egentlig offentliggørelse.

En person, som har begrænset tilgængelighed til sin profil, vil ikke altid kunne regne med, at de oplysninger, der ligger på hans eller hendes Facebook, kan holdes inden for kredsen af "venner". Der kan nemlig ske det, at oplysninger om personen overgår fra at være private til at blive offentligt tilgængelige, hvis personen har "venner" med åbne profiler, og disse "venner" bruger Facebook på visse måder. Hvis en person med en lukket profil eksempelvis lægger oplysninger på sin Facebook, og en "ven" med en åben profil som led i en dialog eller debat lægger oplysninger på personens Facebook, vil oplysninger om personen efter omstændighederne kunne ses af alle Facebookbrugere. Oplysningerne vil dermed blive udbredt til en videre, ubestemt kreds og således blive offentligt tilgængelige.

Også i relation til andre sociale medier på internettet må man antage, at der skal foretages en konkret vurdering i det enkelte tilfælde af, om der er sket offentliggørelse. Man må altså bl.a. overveje, hvor let tilgængelige oplysningerne er, og hvor mange der har adgang til dem.

DANSK LOVGIVNING GÆLDER FOR MYNDIGHEDERNE

Om oplysninger er offentligt tilgængelige eller ej, har stor betydning for, om myndighederne kan inddrage oplysningerne i en sag. Det følger af reglerne i persondataloven (lov nr. 429 af 31. maj 2000). Lovens § 7, stk. 1, siger, at der ikke må behandles oplysninger om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold og helbredsmæssige og seksuelle forhold. Denne regel gælder imidlertid ikke, hvis behandlingen vedrører oplysninger, som er blevet offentliggjort af den registrerede selv (§ 7, stk. 2, nr. 3). For mindre følsomme personlige oplysninger end dem, der er opregnet i § 7, stk. 1, må der tilsvarende være adgang til frit at behandle dem, når oplysningerne er blevet offentliggjort af den registrerede selv.

I Facebooksagen fik ombudsmanden også lejlighed til at forholde sig til, om de standardvilkår, som er ensidigt fastsat af Facebook i USA, havde nogen selvstændig betydning for danske forvaltningsmyndigheders behandling af oplysninger fra Facebook. Det var ikke tilfældet; det er nemlig den danske offentlighedsretlige lovgivning, som regulerer myndighedernes behandling af personoplysninger – også fra Facebook.

Selv om oplysninger er offentligt tilgængelige, er det dog ikke givet, at en offentlig myndighed har lov til at behandle oplysningerne. Bestemmelsen i persondatalovens § 5 om god databehandlingsskik gælder nemlig også for offentliggjorte oplysninger. En myndighed må stadig kun indhente og bruge oplysninger, der er relevante og saglige i forhold til sagen. Kravet om saglighed i § 5 må forstås på samme måde som de almindelige forvaltningsretlige saglighedskrav til sagsbehandlingen. I relation til sagsoplysning følger disse krav af det almindeligt gældende sagsoplysnings- eller officialprincip, eventuelt suppleret af særlige oplysningsregler i lovgivningen (f.eks. skattekontrollovens regler) samt kravet om relevans. Officialprincippet går ud på, at det er myndighedens ansvar, at sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes en forsvarlig og lovlig afgørelse.

Eller sagt med andre ord: Det, som er sagligt og relevant efter lovgivningen på det konkrete område, afgrænser de oplysninger, en forvaltningsmyndighed må indhente og anvende – og det gælder også i forhold til oplysninger, som er offentligt tilgængelige.

En kvinde var utilfreds med, at naboen havde bygget en stor tagterrasse på et almindeligt parcelhus. Problemet var bl.a., at man fra terrassen kunne se lige ned i kvindens have. Kvinden klagede først to gange til kommunen, som begge gange afviste, at byggeriet skulle være i strid med lokalplanen. Derefter klagede hun til det daværende Naturklagenævn. Spørgsmålet var nu, om klagefristen på fire uger var overholdt. Opfattede man kommunens andet svar som en selvstændig afgørelse, havde hun overholdt fristen. Det gjorde Naturklagenævnet ikke.

Den utilfredse nabo klagede til ombudsmanden, som stillede en række spørgsmål til Naturklagenævnet. Sagen endte med, at Naturklagenævnet alligevel anså fristen for at være overholdt og behandlede sagen. Naturklagenævnet annullerede kommunens afgørelse og bad den om at se på sagen igen.

En kommune ønskede at slå to folkeskoler sammen til én ny. Som en del af argumentationen skrev kommunen på sin hjemmeside, at nogle forældre fravalgte den ene skole, fordi der var mange tosprogede børn. En far henvendte sig personligt på ombudsmandens kontor på Gammeltorv for at klage over kommunen. Han var imod sammenlægningen af de to skoler. Han mente, at kommunens argumentation var forkert, og at beslutningen derfor var ugyldig.

En jurist hos ombudsmanden talte med manden og fandt ud af, at beslutningen endnu ikke var truffet. Forslaget om skolesammenlægning var stadig i høring, og alene af den grund kunne ombudsmanden ikke gå ind i sagen. Manden fik at vide, at han kunne vende tilbage, når kommunen havde truffet sin beslutning.

Mange klager ved at sende en e-mail. Men man kan i princippet klage, som man vil - så længe ombudsmanden forstår klagen. Det sker typisk 5-10 gange i løbet af en uge, at en borger møder op på kontoret på Gammeltorv for at klage.

I en række år havde en kommune givet en svært giftplaget mand støtte til køb af en såkaldt handicapbil. Men da manden søgte om at få fornyet sin bevilling, afslog kommunen. Ombudsmanden sendte sagen tilbage til det sociale nævn og skrev, at manden havde krav på en bedre begrundelse for, hvorfor kommunens praksis var ændret. Ombudsmanden lukkede dermed sagen, men skrev til manden, at han kunne vende tilbage, hvis han ikke var tilfreds med svaret fra det sociale nævn.

En maskinarbejder var sygemeldt med dårlig ryg og modtog sygedagpenge. Maskinarbejderen blev afskediget, og ca. fire måneder efter standsede kommunen sygedagpengene. Kommunen forklarede, at maskinarbejderen ikke længere var "fuldt uarbejdsdygtig". Mandens fagforening mente derimod ikke, at manden kunne arbejde som maskinarbejder med sin ryg, og ombudsmanden fik en klage fra fagforeningen.

Ombudsmanden sendte klagen til beskæftigelsesankenævnet, fordi han ville undersøge, om sagen var tilstrækkeligt oplyst, til at der kunne træffes afgørelse om at stoppe sygedagpengene. Det havde nemlig vist sig under ombudsmandens behandling af sagen, at kommunen – under sin vurdering af, om manden kunne arbejde – havde indhentet oplysninger om jobbet som maskinarbejder ved at ringe til studievejledningen på et teknisk gymnasium.

Nævnet besluttede at genåbne sagen og konkluderede, at sagen ikke var tilstrækkeligt oplyst. Kommunen burde eksempelvis også have inddraget mandens egen læge.

Ombudsmanden har ikke læge- eller socialfaglig ekspertise og kan derfor ikke vurdere, om en mand kan arbejde eller ej. Men ombudsmanden kan se, om sagen er "oplyst", eller undersøgt, godt nok.

Et ægtepar klagede til ombudsmanden over afgørelser, som var truffet af Patientforsikringen og Patientskadeankenævnet. Selv om de to myndigheder er organer på sundhedsområdet, behandler ombudsmanden ikke klager over deres afgørelser. Det skyldes, at Patientforsikringen er en privat forening og ikke en del af den offentlige forvaltning, og at Patientskadeankenævnet har domstolslignende karakter og derfor heller ikke er omfattet af ombudsmandens kompetence.

En mand, der i 1980'erne var flygtet fra Iran til Danmark, ville gerne have besøg af sin søster fra Iran. Han prøvede derfor at skaffe hende et besøgsvisum til Danmark. De danske myndigheder afslog imidlertid, bl.a. fordi søsteren ikke var omfattet af den rette "persongruppe", og fordi de mente, at den iranske mand selv kunne besøge søsteren i Iran, eller at de to søskende kunne mødes i et andet land. Manden var skuffet, men ombudsmanden kunne ikke hjælpe ham. Integrationsministeriet havde nemlig fulgt en fast og lovlig praksis.

Ombudsmandens opgave er at kontrollere, at myndighederne overholder regler og love. Han kan ikke ændre eksisterende regler, selv om borgere måske mener, at reglerne er urimelige.

Jens Olsen
Kontorchef, Almen Afdeling

OMBUDSMANDEN UDE I VERDEN

I et fugtigt, varmt lokale i Hanoi sidder den danske ombudsmand og nogle af hans medarbejdere til en konference sammen med forskellige repræsentanter fra Vietnams regering, universitetsverden, medier mv. Konferencen er den sidste i en række, som den danske ambassade har finansieret og arrangeret sammen med den danske ombudsmandsinstitution og Vietnams parlament. Formålet med samarbejdsprojektet er at bistå Vietnams regering med at undersøge mulighederne for at effektivisere nationalforsamlingens klagesystem, herunder i fællesskab at afsøge mulighederne for at oprette et ombudsmandskontor.

Efter nogle dages oplæg, spørgsmål og forklaringer om ombudsmandstanken og dens vandring fra Sverige over København og ud i verden tager en lidt ældre, tydeligt respekteret og vis dame ordet. Det er den tidligere socialminister, der nu vil give sin vurdering af, om en ombudsmand i Vietnam overhovedet er realistisk. Ordene falder abrupt, men meget præcist i oversættelsen til engelsk: *Her hos os tænker vi kollektivt; vi beskytter kollektivet og grupper i kollektivet og er ikke på samme måde som jer fokuseret på det enkelte individ. Endvidere er en ombudsmand netop én person, og at tillægge denne ene person så megen magt og indflydelse er os fremmed.*

50 år tidligere var en anden dansk ombudsmand, Stephan Hurwitz, også inviteret til en konference. Denne gang i Kandy, Sri Lanka. FN står som arrangør, og Stephan Hurwitz' oplæg har titlen "The Scandinavian Ombudsman". Blandt tilhørerne er Attorney-General, Dr John Robson fra New Zealand, og hans rapport om tankerne i Hurwitz' oplæg og om den danske ombudsmandsmodel finder i april 1960 vej til det senere regeringsparti The National Partys politiske manifest om administrative reformer, og derfra videre ind i virkeligheden. Det newzealandske ombudsmandskontor bliver oprettet i 1962 – det første af slag-sen i den engelsktalende verden – og herfra spredes inspirationen til at oprette ombudsmandskontorer til andre stater i det britiske imperium.

KONTEKST, RESPEKT OG TÅLMODIGHED

Der er mange gode grunde til, at tanken om en ombudsmand slog hurtigt an i New Zealand, og der er lige så mange gode grunde til, at Vietnam ikke blot kaster sig ud i at åbne et ombudsmandskontor. Forskellene i den juridiske, historiske, kulturelle og også den økonomiske kontekst er, som påpeget af madame Ba på konferencen i Hanoi, iøjnefaldende.

Ombudsmanden er i sin moderne udgave blevet en integreret del af en liberal, vestlig demokratisk grundtanke. Fokus rettes mod beskyttelsen af den enkelte og hans grundlæggende rettigheder som individ/borger i et system med voksenede beføjelser til den udøvende magt. Det er derfor ikke mærkeligt, at Danmark overtog grundideen fra Sverige i netop efterkrigstiden, og det er heller ikke så mærkeligt, at eksporten af konceptet som regel finder sted i samme moment som gennemførelsen af overordnede administrative reformer – ganske som det skete i New Zealand, og som det for så vidt også sker i Vietnam i øjeblikket.

På trods af de store og iøjnefaldende forskelle på ”systemer” globalt set kan man læse på hjemmesiden for ombudsmændenes internationale organisation (IOI), at 122 institutioner er medlemmer – fra hele verden. Men kortet over udbredelsen af nationale ombudsmænd har ikke en ensartet farve kloden rundt. Rød er den dominerende farve i Europa (bortset fra især Tyskland og Italien), Afrika, Central- og Sydamerika og store dele af Oceanien. Men især den arabiske verden har haft store hvide områder – hvor der ikke er ombudsmænd.

Under Det Arabiske Initiativ var den danske ombudsmand med i et projekt i Jordan om oprettelse af en ombudsmandsinstitution. Som så ofte før var der i Jordan én person, som var motor hele vejen frem mod den nye institution, i dette tilfælde den danske generalkonsul i Amman, hr. Kawar.

Samarbejdet ledte til, at Jordan i 2008/2009 oprettede et ombudsmandskontor, og i dag er den jordanske ombudsmand optaget som medlem i ombudsmændenes internationale organisation, der stiller visse grundbetingelser for optagelse.

De grundlæggende tanker og betingelser for en ombudsmand og hans arbejde gav anledning til mange og store diskussioner i Jordan. Som i Vietnam stod vi over for at skulle passe en grundtanke ind i en meget anderledes ramme. Et afgørende spørgsmål i disse situationer er som oftest temaet om ombudsmandens uafhængighed – hvor meget frihed tillades ombudsmanden til at kontrollere magtens udøvelse og til effektivt at påvirke forvaltningskulturen?

”Den danske model” kan som regel ikke eksporteres umiddelbart – og det kunne den heller ikke i Jordan. På den anden side stod idealet og troen på, at visse

grundbetingelser skal være opfyldt, for at en ombudsmandsinstitution kan fungere og være til gavn for den enkelte borger.

I vores samarbejdsprojekter er det en forudsætning, at vi respekterer de forskelligheder, der findes, men samtidig er vi forpligtet af visse idealer eller grundbetingelser. Det afgørende, efter vores opfattelse, er, at der sås et sædekorn, og at vi som samarbejdspartnere har respekt og en vis tålmodighed med hensyn til at lade virkeligheden og udviklingen afgøre, om den pågældende nye institution får rum og har kapacitet og vilje til at være til gavn for borgerne.

FORSKELLIGE TYPER PROJEKTER

Den danske ombudsmandsinstitution har en lang tradition for aktiv deltagelse i bilateralt samarbejde om oprettelse, opbygning og konsolidering af ombudsmandskontorer. Vi har følt os forpligtet af den måde, vi i sin tid modtog inspiration og beredvillig assistance fra Sverige.

I den første tid skete udbredelsen hovedsageligt gennem personlig indsats fra ombudsmændene selv, som det f.eks. var tilfældet med den første danske ombudsmand, Stephan Hurwitz, og andre ombudsmænd, som Sir Guy Powles fra New Zealand og Alfred Bexelius fra Sverige. Senere er ombudsmandsinstitutionerne og deres medarbejdere blevet inddraget, og samtidig har internationale organisationer som FN, OSCE, EU og IOI opbygget traditioner for at yde økonomisk og teknisk bistand. Der er vist også en vis prestige forbundet med at yde assistance til opbygning af demokratiske institutioner som ombudsmænd.

I Danmark har der siden 2000 eksisteret en egentlig, formaliseret samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og ombudsmanden. Via aftalen er det blevet muligt for ombudsmanden at have resurser til at deltage i internationale aktiviteter og konkrete samarbejdsprojekter rettet mod opbygningen af demokratiske institutioner, god regeringsførelse og god forvaltningspraksis. Gennem Folketinget overføres der hvert år fra Udenrigsministeriet ét akademisk standard-årsværk med overhead til ombudsmandens kontor. Der er selvklaart tale om begrænsede resurser, men ikke desto mindre kan disse resurser føre til deltagelse i mange aktiviteter.

I store træk kender vi 3 typer, eller stadier, hvor dansk bistand kan være aktuel: 1) den politiske afklarings- eller beslutningsfase, som f.eks. projekterne i Vietnam og Jordan, 2) etableringsfasen, hvor den politiske beslutning om oprettelsen er taget, og 3) en konsoliderings- og/eller genopretningsfase, hvor en etableret institution typisk har behov for at komme ud af et dødvande.

ALBANIEN

Indtil 1991 var Albanien et afsondret diktatur. Processen, der skulle lede frem til demokratisering, var tumultarisk og brød endeligt sammen i 1997. Landet faldt bogstaveligt talt fra hinanden i løbet af ganske få dage – på alle niveauer, fra politi og centrale statsmyndigheder og ned til skoler og de mindste lokale forvaltningsmyndigheder. Mange vil kunne huske billederne i tv fra gaderne i Tirana, Vlora og andre albanske byer, hvor aggressive og desperate borgere havde forsynet sig med våben røvet fra militærets depoter.

I 1998 begynder der at komme orden og ro i samfundssystemet igen, og en ny grundlov så dagens lys samme år. Grundloven indeholdt bestemmelser om oprettelse af et ombudsmandskontor, Avocati i Popullit – *folkets advokat*.

Den danske ambassade i Tirana underskrev i juni 1999 en 5-årig samarbejdsaftale med den albanske regering. Programmets mål var at styrke Avocati i Popullits uafhængighed og effekt i et demokratisk meget skrøbeligt samfund. Den danske ombudsmand blev inddraget i projektet og besøgte første gang sin nyvalgte kollega, Ermir Dobjani, i september 2000.

I december 2009 fejrede Avocati i Popullit sit 10-års jubilæum i Tirana, og den danske ombudsmand og hans medarbejdere fra projektet var inviteret sammen med andre centrale institutioner og personer fra etableringsfasen, bl.a. den tidligere projektleder fra den danske ambassade.

Efter 10 år med et stort og værdsat arbejde i Albanien var der nu på ny opræk til politisk uro og bekymring. Der skulle vælges ombudsmand i februar 2010, og meget tydede på, at der igen ville opstå problemer i det politiske system. Det viste sig at holde stik, og resultatet var, at der ikke blev valgt en ombudsmand før året efter, og at institutionen blev overladt til nedskæringer og tab af prestige og indflydelse i en lang periode.

Nogle af medarbejderne hos den danske ombudsmand rejser i foråret 2011 til Tirana og møder et kontor, der i fraværet af en ombudsmand ledes af en meget dygtig og engageret viceombudsmand. Efter besøget i Tirana opsøger den danske ombudsmands medarbejdere Naboskabsprogrammet i Udenrigsministeriet for dels at orientere om besøget og dels forsøge at arbejde for, at støtten til institutionen Avocati i Popullit kan blive genoptaget i denne vanskelige periode. Et nyt støtteprogram til omkring 10 millioner danske kroner blev underskrevet den 21. december 2011.

Ombudsmænd og deres institutioner står ofte meget alene med deres arbejde. Etableringsfasen er naturligvis yderst vigtig for institutionens muligheder for at falde på plads. Men – som erfaringerne fra Albanien har vist – der er meget ofte behov for en langsigtet, tålmodig støtte til institutionen.

GHANA

Det går på mange måder godt og fremad i Ghana, også økonomisk. Men landet, der omfatter vores egen gamle koloni ”Guldkysten”, er stadig dybt præget af en fortid med armod og udnyttelse. Ghana er på mange måder et repræsentativt billede på de problemer, der har været i mange afrikanske lande med at gennemføre og fastholde en demokratisk styreform.

Efter at landet havde vundet selvstændighed i 1957, blev den store helt fra kampen for uafhængighed, Nkrumah, afsat ved et militærkup i 1966. I perioden, der fulgte, med stigende fattigdom, blev landet ledet af skiftende civile og militære regeringer frem til midten af 90’erne, hvor løjtnant Jerry Rawlings gjorde alvor af sine løfter om at lade landet overgå til en folkevalgt regering.

Under et besøg i 1995 satte guvernøren for Ashanti-provinsen over for en af den danske ombudsmands medarbejdere fingeren på dilemmaet mellem fattigdomsbekæmpelse og udvikling af demokrati: *”Hvis jeg skal vælge mellem muligheden for at brødføde 1.000 af mine landsmænd eller bruge pengene på at støtte en ombudsmand, så vil jeg uden tøven vælge det første. Hvorfor gør I ikke det samme i jeres støtte til Ghana og hjælper os med hurtigere at komme ud af fattigdommen?”*

Her ligger nok en stor del af forklaringen på det faktum, den tidligere ghanesiske Commissioner on Human Rights and Administrative Justice, Emile Short, senere satte ord på: *Der skal, selvfølgelig, være et minimum af politisk vilje for at sikre disse demokratiske institutioners overlevelse og effektive funktion.*

I 1995 besluttede Ghana at transformere en kuldsejlet ombudsmandsinstitution til en institution, der var bedre kalibreret til situationen og behovene i Ghana. *Commission on Human Rights and Administrative Justice*, som institutionen kom til at hedde, afspejler også i sit navn ambitionen: at få større fokus på de grundlæggende menneskerettigheder samtidig med fortsat at styrke kontrollen med og støtten til udviklingen af den udøvende magt, herunder arbejdet med korruptionsbekæmpelse. Alt sammen skulle gøres med få og utilstrækkelige penge.

Den danske ambassade i Accra har siden kommissionens oprettelse konsekvent haft den på sit støtteprogram – en støtte, som kontoret nok ikke havde kunnet

overleve uden. I dag er Commission on Human Rights and Administrative Justice en betydningsfuld institution i det ghanesiske samfund og i almindelige menneskers dagligdag – i virkeligheden dermed også en vigtig brik i sikringen af stabilitet og økonomisk fremgang.

Den danske ombudsmand har været med i samarbejdet siden 1995, hvor de første kontakter fandt sted. Fokus og intensitet har varieret, men sigtepunktet har altid været det samme: gennem samarbejdet at sikre, at ombudsmandsfunktionen har kunnet bide sig fast og falde ordentligt på plads i et land, der har været præget af fattigdom og utilstrækkelig forvaltning.

BILAG A. PERSONALEFORHOLD

Den 1. maj 2012 var der ansat følgende medarbejdere (se også Folketingets Ombudsmands organisationsplan side 26 – hvor hver medarbejder tæller som én uanset arbejdstid):

Almen Afdeling

Afdelingschef Kaj Larsen
Kommitteret Jon Andersen
Kommunikationskonsulent Jacob Berner Moe
Kontorfuldmægtig Lisbeth Nielsen

Egen drift-projekter og indsats mod tortur

Kontorchef Erik Dorph Sørensen
Specialkonsulent Elizabeth Bøggild Nielsen
Fuldmægtig Klavs Kinnerup Hede
Fuldmægtig Rikke Ilona Ipsen
Overassistent Lone Gundersen

Personale, økonomi, medieaktindsigt og buffer

Kontorchef Lisbeth Adserballe
Fuldmægtig Lise Puggaard
Fuldmægtig Mette Vestentoft
Referent Julie Gjerrild Jensen
Kontorfuldmægtig Jannie Svendsen
Overassistent Marianne Anora Kramath Jensen
Stud.jur. Anders Müller Forman
Stud.jur. Azad Taheri Abkenar

Internationale projekter, beretning og sprog

Kontorchef Jens Olsen
Specialkonsulent Christian Ougaard
Referent Eva Jørgensen

Administration, service og udvikling

It- og servicechef Christian Ørslykke Møller
It-driftsmedarbejder Seyit Ahmet Özkan
It-studertermedhjælper Ahmet Yildirim
Personalekonsulent Lisbeth Kongshaug
Informationskonsulent Karen Nedergaard
Overassistent Birgit Kehlet-Hansen
Serviceleder Jeanette Schultz
Driftsmedarbejder Flemming Wind Lystrup
Driftsmedarbejder Niels Clemmensen
Husbetjent Annitta Lundahl
Husbetjent Charlotte Jørgensen
Husbetjent Dorthe Sønderskov Rasmussen
Husbetjent Kirsten Morell
Husbetjent Suphaporn Nielsen
Journalleder Carina Haar Hillbrandt
Kontorfuldmægtig Lisbet Pedersen
Overassistent Harriet Lindegaard Hansen
Overassistent Merete Gerting Hansen
Overassistent Olga Bardenshtein
Overassistent Suzanne Sølberg

Under afdelingen hører navnlig følgende arbejdsopgaver:

- den årlige beretning
- internationalt arbejde
- egen drift-projekter
- indsats mod tortur (OPCAT)
- tilsyn med tvangsmæssig udsendelse af udlændinge
- sager om medieaktindsigt
- sager fra kontorerne (buffer)
- embedets personale og økonomi
- embedets administration, service og udvikling
- hjemmeside og nyheder
- embedets sprogpolitik

1. kontor

Kontorchef Kirsten Talevski
Specialkonsulent Susanne Veiga
Fuldmægtig Christoffer Bruus
Fuldmægtig Hanne Nørgård
Fuldmægtig Kirsten Broundal
Fuldmægtig Lykke Leth Nielsen
Overassistent Dorte Buttenschøn
Stud.jur. Ida Andersen Feldthaus
Stud.jur. Stine Scheibel

Kontoret behandler især sager om:

- selskabslovgivning
- fødevarer
- fiskeri
- landbrug
- patientklager
- lægemidler
- sundhedsvæsenet
- udenrigsforhold
- kommunikation
- kirker
- kultur
- udlændingesager
- registre mv.
- indfødsret
- ydelser til arbejdsløshedsforsikrede
- arveret/fonde
- samværssager
- person- og navneret
- familieretlige sager, bortset fra sager om bidrag og adoption

2. kontor

Kontorchef Bente Mundt
 Specialkonsulent Mette Ravn Jacobsen
 Fuldmægtig Charlotte Løfberg
 Fuldmægtig Christina Ladefoged
 Fuldmægtig Marjanne Kalsbeek
 Fuldmægtig Morten Bech Lorentzen
 Kontorfuldmægtig Lene Lunde Johansen
 Stud.jur. Jens Balle
 Stud.jur. Kimmie Byriell Laage-Petersen

Kontoret behandler især sager om:

- beskæftigelseslovgivningen
- kontanthjælp mv.
- sociale pensioner
- sygedagpenge
- lov om social service, bortset fra hjælpeforanstaltninger over for børn og unge, sociale institutioner og biler til handicappede

3. kontor (inspektionsafdelingen)

Inspektionschef Lennart Frandsen
 Chefkonsulent Pernille Helsted
 Fuldmægtig Ann Thagård Gregersen
 Fuldmægtig Lise Bitsch
 Fuldmægtig Mai Vestergaard
 Fuldmægtig Peter Kersting
 Fuldmægtig Pi Lundbøl Stick
 Fuldmægtig Tina Andersen
 Handicapkonsulent Anders J. Andersen
 Overassistent Hanne Hartung
 Overassistent Jeanette Hansen
 Stud.jur. Andreas Reitzel

Afdelingen leder embedets inspektionsvirksomhed, der især omfatter:

- fængsler
- arresthuse
- sikrede institutioner
- pensioner
- detentioner
- politiets venterum
- psykiatriske afdelinger
- sociale og socialpsykiatriske bosteder
- ligebehandling af mennesker med handicap
- døgninstitutioner for børn og unge

Afdelingen behandler også sager om:

- patientklager (psykiatri)
- psykiatriske afdelinger
- fængselsforhold
- forsvaret
- straffesager og politi
- domstolene
- advokater
- private retsforhold
- justitsforhold i øvrigt
- ligebehandling af mennesker med handicap

4. kontor

Kontorchef Morten Engberg
 Specialkonsulent Ulla Frederiksen
 Fuldmægtig Camilla Bang
 Fuldmægtig Camilla Schroll
 Fuldmægtig Sofie Hedegaard Larsen
 Fuldmægtig Stine Marum
 Overassistent Gurli Søndergaard
 Stud.jur. Kristine Bagger
 Stud.jur. Louise Vinholt Højer

Kontoret behandler især sager om:

- kommunalretlige spørgsmål
- miljø- og planlovgivningen
- naturbeskyttelse
- byggeri og boliger
- budget og økonomi
- valg, personregistrering mv.
- personaleager
- biler til handicappede
- trafik- og vejområdet
- adoption
- bidragssager
- alderspension

5. kontor

Kontorchef Karsten Loiborg
 Ekstern konsulent, professor, dr.jur. Jan Pedersen
 Specialkonsulent Vibeke Lundmark
 Fuldmægtig Janne Lundin Vadmand
 Fuldmægtig Jørgen Hejstvig-Larsen
 Fuldmægtig Kresten Gaub
 Fuldmægtig Linette Granau Winther
 Overassistent Eva Lykke Sveistrup
 Stud.jur. Sofie Nordskov Nielsen

Kontoret behandler især sager om:

- boligstøtte
- arbejdsskader
- foranstaltninger over for børn og unge
- skatte- og afgiftssager
- tilbagebetaling af sociale ydelser
- voldsoffererstatning
- uddannelse og uddannelsesstøtte
- forskning
- børnetilskud og børnefamilieydelse
- sociale institutioner, bortset fra inspektionsrelevante sager

Adressen er:

Folketingets Ombudsmand
 Gammeltorv 22, 1457 København K
 Telefon: 33 13 25 12, telefax: 33 13 07 17
 E-mail: post@ombudsmanden.dk
 Institutionens hjemmeside findes på adressen:
www.ombudsmanden.dk

BILAG B. BUDGET 2011

Lønudgifter	
Egentlig løn	39.217.000
Studentermedhjælpere	262.000
Særlige feriefridage	22.000
Overarbejde	287.000
Pensionskassebidrag	3.253.000
Tjenestemandspensionsbidrag	1.072.000
ATP-bidrag	113.000
Refusion for barselsorlov m.m.	- 499.000
Lønudgifter i alt	43.727.000

Driftsudgifter	
Tilskud fra Udenrigsministeriet	- 900.000
Husleje	4.121.000
Leasing af kopimaskiner	254.000
Administrationens tjenesterejser	403.000
Repræsentation, bispisning mv.	171.000
Personalevelfærd	110.000
Telefontilskud	7.000
Tilskud til spiseordning	227.000
It, centralt udstyr, netværk, programmel	1.249.000
It, klientudstyr	1.069.000
It, konsulentbistand	254.000
Decentral efteruddannelse	811.000
Oversættelser	390.000
Trykning af publikationer mv.	321.000
Diverse tjenesteydelser	100.000
Kontorartikler	796.000
Møbler og andet inventar	671.000
Bøger og bladhold mv.	1.137.000
Rengøring, vask og renovation	202.000
Husbetjentbeklædning	7.000
Driftsudgifter i alt	11.400.000

Pensionsudgifter til tjenestemænd

Bidrag til tjenestemandspension	- 1.000.000
Pensioner til fhv. tjenestemænd	400.000
Pensionsudgifter til tjenestemænd i alt	- 600.000

BUDGET I ALT**54.527.000**

BILAG C. STATISTIK

I dette bilag findes en uddybende redegørelse for de centrale tal i forbindelse med embedets sagsbehandling.

Statistikbilaget her kan sammenholdes med det tilsvarende bilag i beretningen på vores hjemmeside, www.ombudsmanden.dk. Bilaget på hjemmesiden indeholder en samlet og mere detaljeret udgave af tabel 1 og 3.

Ombudsmandens statistik skal afspejle nogle væsentlige karakteristika ved de sager, der behandles, men skal også sige noget om udnyttelsen af de resurser, der findes i huset. Fremstillingen er bygget op om nogle gennemgående skillelinjer. Først og fremmest indeholder statistikken og direktørens redegørelse på side 19-27 oplysninger om nye sager ved embedet og sager, som huset har behandlet. Redegørelsen for de afsluttede sager vedrører sagerne, der blev *afsluttet* i 2011 – uanset hvornår sagerne blev oprettet – mens redegørelsen for de nye sager handler om sager, som blev *oprettet* i 2011 – uanset om sagerne blev afsluttet i 2011 eller først senere. De to tal er derfor ikke nødvendigvis sammenfaldende.

Desuden skelnes der mellem forskellige typer af sager: klagesager, inspektions-sager og sager, som ombudsmanden rejser på eget initiativ (egen drift-sager, eller *initiativsager*), sager, hvor klageren eller andre ønsker indsigt, sager i forbindelse med internationalt samarbejde mv. De forskellige sagstyper indgår i forskelligt omfang i statistikken. Redegørelsen for de afsluttede sager og oplysningerne i direktørens artikel om antallet af nye sager angår imidlertid kun de tre første typer af sager.

Endelig skelnes der mellem sager, hvor ombudsmanden forholder sig til det eller de rejste problemer i sagen – en såkaldt realitetsbehandling – og sager, der afvises af forskellige grunde.

Realitetsbehandling finder i udgangspunktet sted på grundlag af en høring, hvor myndighederne får lejlighed til at udtale sig over for ombudsmanden om klagens indhold, men ombudsmanden kan også i særlig klare tilfælde, hvor der ikke udtales kritik eller gives henstilling, vælge at tage stilling til klagen uden forudgående høring.

Visse sager skal afvises – for tiden eller endeligt.

Ombudsmanden må f.eks. ikke behandle klager over forhold, *der kan påklages til en anden forvaltningsmyndighed, før den anden forvaltningsmyndighed har truffet*

afgørelse (ombudsmandslovens § 14). Klager, der kommer til ombudsmanden, før eventuelle klagemuligheder er udtømt, kan derfor ikke behandles og skal afvises – i hvert fald for tiden, indtil en klageinstans eventuelt har behandlet klagen.

Efter ombudsmandslovens § 7, stk. 2, omfatter ombudsmandens virksomhed ikke domstolene. Derfor skal f.eks. klager over domstolene afvises, og her er afvisningen endelig.

I den statistiske redegørelse er de forskellige tal og oplysninger forsøgt samlet under overskuelige temaer: Hvor mange sager oprettede embedet? Hvor mange sager afsluttede ombudsmanden? Hvor lang tid tog det at behandle sagerne? Disse temaer er skilt ud til særskilt behandling i direktørens artikel på side 19-27.

Her i bilag C behandles spørgsmålene: Hvad gjorde ombudsmanden ved de sager, der blev afsluttet i 2011? Hvad handlede de om? Hvilke myndigheder var berørt?

HVAD GJORDE VI VED SAGERNE?

Vi afsluttede 4.922 sager i 2011. 1.001 (20,3 pct.) af de afsluttede sager blev realitetsbehandlet, og 3.921 sager (79,7 pct.) blev afvist.

Realitetsbehandlede sager

Til kategorien af realitetsbehandlede sager hører, som nævnt i indledningen til dette bilag, sager, hvor ombudsmanden gennemfører en undersøgelse med høring af den eller de relevante myndigheder og afslutter sagen med en udtalelse. Der kan være tale om klagesager, inspektioner og sager rejst på ombudsmandens eget initiativ.

Til kategorien regnes endvidere sager, der undergives en såkaldt afkortet realitetsbehandling. Der kan være tale om klagesager, hvor ombudsmanden efter sin gennemgang af oplysningerne i sagen vurderer, at der ikke er udsigt til, at en fuld realitetsbehandling af sagen vil kunne føre til kritik af myndighederne eller til, at borgeren på anden vis kan hjælpes med udfaldet af sin sag. Sagerne afsluttes derfor som regel, uden at der indhentes en udtalelse fra myndighederne. Typisk undersøger ombudsmanden klagen og sagen på samme måde som ved de fuldt gennemførte realitetsbehandlinger. Der kan også være tale om sager, som ombudsmanden rejser på eget initiativ, og hvor han retter forespørgsler til myndighederne om bestemte forhold og på grundlag af myndighedernes svar vælger ikke at foretage sig mere i sagen.

Disse afkortede realitetssager er reguleret i ombudsmandslovens § 16, stk. 2, og § 17, stk. 1.

I 2011 blev 541 (54,0 pct.) af de realitetsbehandlede sager afsluttet efter en afkortet behandling som beskrevet.

Det sker, at en myndighed genoptager behandlingen af en sag, som følge af at ombudsmanden har bedt om en udtalelse. Sagen behandles i disse tilfælde igen hos myndighederne, og med henvisning til at sagen således ikke kan siges at være færdigbehandlet hos myndighederne, indstiller ombudsmanden som alt-overvejende hovedregel sin behandling af sagen. Det er ikke givet, at myndighederne ændrer deres oprindelige afgørelse, men virkningen er i praksis den samme, som hvis der var givet en henstilling til myndighederne om at genoverveje sagen.

I 2011 blev i alt 50 sager afsluttet på dette grundlag.

257 af de fuldt ud realitetsbehandlede sager gav ikke anledning til kritik, henstilling mv. i forhold til den pågældende myndighed.

153 af de realitetsbehandlede sager gav derimod anledning til kritik, henstilling mv. i forhold til den pågældende myndighed.

Fordelingen på myndigheder af de realitetsbehandlede sager, herunder de 153 sager, som gav anledning til kritik, henstilling mv., fremgår af tabel 1 på de følgende sider.

Tabel 1

Realitetsbehandlede sager, herunder sager med kritik, henstilling mv., fordelt på ministerområder, kommunale og regionale myndigheder samt andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence¹

Tabel 1: Realitetsbehandlede sager i 2011

Myndighed mv.	Realitetsbehandlede sager i alt	Realitetsbehandlede sager med kritik, henstilling mv.
A. Ministerområde (statslige myndigheder)		
a. Beskæftigelsesministeriets område	95	12
b. Erhvervs- og Vækstministeriets område	12	4
c. Finansministeriets område	4	0
d. Forsvarsministeriets område	9	2
e. Justitsministeriets område	256	36
f. Klima-, Energi- og Bygningsministeriets område	2	0
g. Kulturministeriets område	5	3
h. Miljøministeriets område	32	2
i. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters område	0	0
j. Ministeriet for Børn og Undervisnings område	7	2
k. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelsers område	13	5
l. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeris område	11	3
m. Ministeriet for Ligestilling og Kirkes område	2	1
n. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses område	51	4
o. Skatteministeriets område	33	14
p. Social- og Integrationsministeriets område	230	20
q. Statsministeriets område	12	3
r. Transportministeriets område	14	0
s. Udenrigsministeriets område	8	5
t. Økonomi- og Indenrigsministeriets område	44	7
Statslige myndigheder i alt	840	123

Tabel 1: Realitetsbehandlede sager i 2011

Myndighed mv.	Realitetsbehandlede sager i alt	Realitetsbehandlede sager med kritik, henstilling mv.
B. Kommunale og regionale myndigheder		
Kommuner ²	121	20
Regioner	35	10
Kommunale og regionale myndigheder i alt	156	30
C. Andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence		
DSB S-tog A/S	2	0
Opholdssteder	3	0
Andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence, i alt	5	0
D. Total		
Statslige myndigheder i alt (A)	840	123
Kommunale og regionale myndigheder i alt (B)	156	30
Andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence, i alt (C)	5	0
Året i alt (A-C total)	1.001	153

- Den statistiske registrering af de afsluttede sager i 2011 er foretaget i umiddelbar forlængelse af afslutningen af den enkelte sag. Tabel 1 (og tabel 3 nedenfor) er overordnet inddelt ud fra de ministerier, der bestod ved årets udgang. Afsluttede sager vedrørende myndigheder, som er nedlagt eller omlagt efter den statistiske registrering, er på samme måde som hovedregel søgt placeret under det ministerområde, hvor kompetencen i sagen lå ved årets udgang.
- Enkelte sager vedrørende kommunale og amtskommunale myndigheder, der blev nedlagt som følge af kommunalreformen pr. 1. januar 2007, indgår fortsat i opgørelsen. Betegnelsen *kommuner* dækker altså både over tidligere primær- og amtskommuner og de nuværende kommuner. Opgørelsen inkluderer ikke kommunale tvistnævn omfattet af ombudsmandslovens § 7, stk. 3.

Afviste sager

I alt blev 3.921 (79,7 pct.) af de afsluttede sager afvist, uden at der blev foretaget en fuld eller afkortet realitetsbehandling af dem.

Der er flere grunde til, at sager skal afvises af ombudsmanden, og kategorien ”afviste sager” dækker over flere situationer:

Hvis en klage indgives for sent, skal sagen afvises efter ombudsmandslovens § 13, stk. 3. I 2011 afviste ombudsmanden 116 sager af den grund.

Det sker, at den, der klager til ombudsmanden, ikke har brugt de klagemuligheder, der var i forbindelse med sagens behandling hos de administrative myndigheder, og at de klagefrister, der var, er sprunget. I sådanne tilfælde kan klagen ikke efterfølgende behandles af ombudsmanden. I 2011 afviste ombudsmanden 57 sager af denne art.

Ombudsmanden behandler ikke klager uden for sin kompetence. Efter ombudsmandslovens § 7, stk. 2, skal ombudsmanden afvise klager, der vedrører domstolene og deres virksomhed. Ombudsmanden afviser også klager over forhold, som det kan forventes, at domstolene vil bedømme. I alt 137 sager blev i 2011 afvist af disse grunde. Uden for ombudsmandens kompetence falder også klager over Folketinget, herunder klager over lovgivningsspørgsmål (34 sager i alt). Det samme gælder klager vedrørende private retsforhold og klager over visse nævn, selv om de i anden sammenhæng hører til den offentlige forvaltning (ombudsmandslovens § 7, stk. 3). 229 sager blev i 2011 afvist med henvisning til sådanne former for inkompetence.

I 2011 afviste ombudsmanden samlet 400 sager, fordi klagerne lå uden for ombudsmandens kompetence.

1.898 klager blev afvist for tiden, fordi borgerne selv stadig havde mulighed for at klage over forholdet inden for det administrative klagesystem mv. Ombudsmanden må som nævnt ikke gå ind i en sag, før alle administrative klagemuligheder er udtømt (ombudsmandslovens § 14). I sådanne situationer oversender ombudsmanden enten sagen til myndighederne eller henviser den, der har klaget, til selv at gøre brug af mulighederne for at klage mv. i det administrative system. Samtidig gør ombudsmanden vedkommende opmærksom på muligheden for eventuelt at vende tilbage, når klagemulighederne er udnyttet, og der er truffet endelig afgørelse i sagen. I 1.271 (67,0 pct.) af de sager, der blev afvist for tiden, oversendte ombudsmanden henvendelsen til myndighederne.

I de 1.898 tilfælde, hvor ombudsmanden i 2011 afviste en sag for tiden, havde de personer, der havde klaget, altså som altovervejende hovedregel mulighed for at vende tilbage til ombudsmanden, hvis de fortsat var utilfredse med myndighedernes afgørelse og/eller behandling af sagen.

I visse situationer var klagen anonym og skulle som følge heraf afvises efter ombudsmandslovens § 13, stk. 2 (26 sager i 2011). I andre tilfælde viste det sig, at der ikke var tale om en egentlig klage, men en forespørgsel eller blot materiale, der var sendt til ombudsmandens orientering (359 sager). I atter andre tilfælde var det nødvendigt at bede klageren om at præcisere sin klage, og klageren vendte ikke tilbage, eller klageren trak sin klage tilbage (187 sager). Disse situationer har vi slået sammen her i den statistiske redegørelse (punkt 1.4 i tabel 2 på næste side). I 2011 havde vi 572 sådanne sager.

Efter ombudsmandslovens § 16, stk. 1, afgør ombudsmanden selv, om en klage giver tilstrækkelig anledning til en egentlig undersøgelse af sagen.

Ombudsmandens beslutning om, at en sag skal afvises, træffes efter en gennemgang af klagerens henvendelse og de bilag, der måtte være sendt med, men der er intet til hinder for, at ombudsmanden indhenter bilag fra myndighederne, inden klageren svares og får en forklaring på, hvorfor ombudsmanden har valgt ikke at indlede en undersøgelse.

I 2011 afviste ombudsmanden 878 sager med henvisning til ombudsmandslovens § 16, stk. 1.

Tabel 2 på næste side indeholder oplysninger om de registrerede afvisningsgrunde i alle sager og særskilt for kommunale og regionale sager.

Tabel 2
Sager afvist i 2011

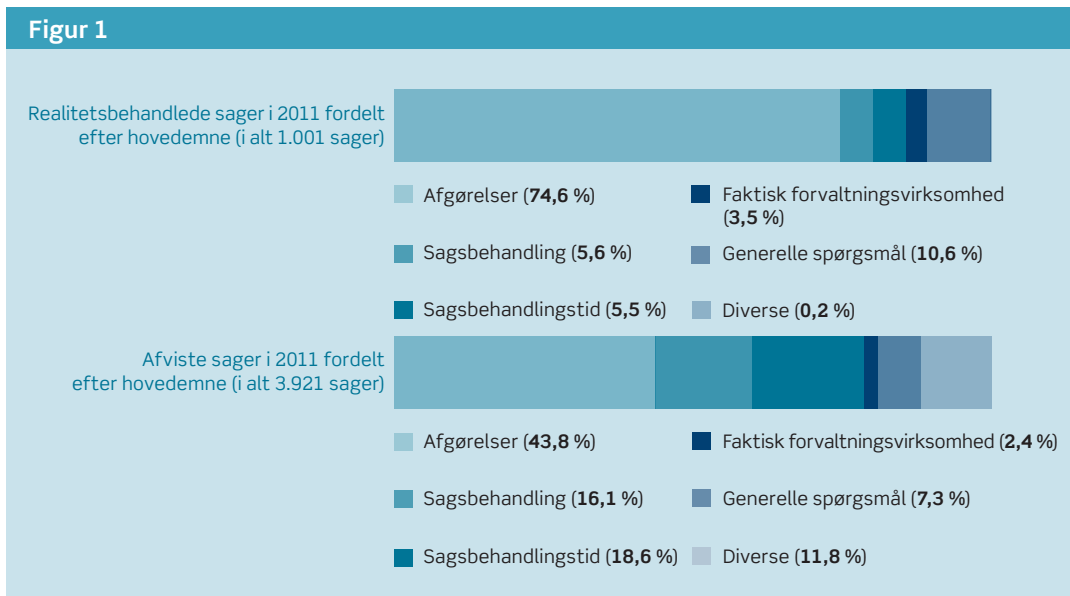
Tabel 2: Sager afvist i 2011

	Afviste sager i alt	Heraf kommunale og regionale sager
Afvisningsgrund		
1. Endelige afvisninger		
1. Klagen var indgivet for sent (ombudsmandslovens § 13, stk. 3)	116	36
2. De administrative muligheder for behandling af sagen var ikke udtømt og kunne ikke længere udnyttes (ombudsmandslovens § 14)	57	36
3. Klagen angik forhold uden for ombudsmandens kompetence, f.eks. en domstol, dommere, Folketinget, lovgivningsspørgsmål eller private retsforhold	400	35
4. Forespørgsler mv. uden egentlig klage; klager, som ikke blev præciseret, eller som blev tilbagekaldt; anonyme klager mv.	572	188
5. Andre henvendelser, herunder klager, som ombudsmanden besluttede at afvise (ombudsmandslovens § 16, stk. 1)	878	308
Endelige afvisninger i alt	2.023	603
2. Foreløbige afvisninger		
De administrative muligheder for behandling af sagen var ikke udtømt mv. (ombudsmandslovens § 14)	1.898	893
Foreløbige afvisninger i alt	1.898	893
Total (1+2)	3.921	1.496

HVAD HANDLEDE SAGERNE OM?

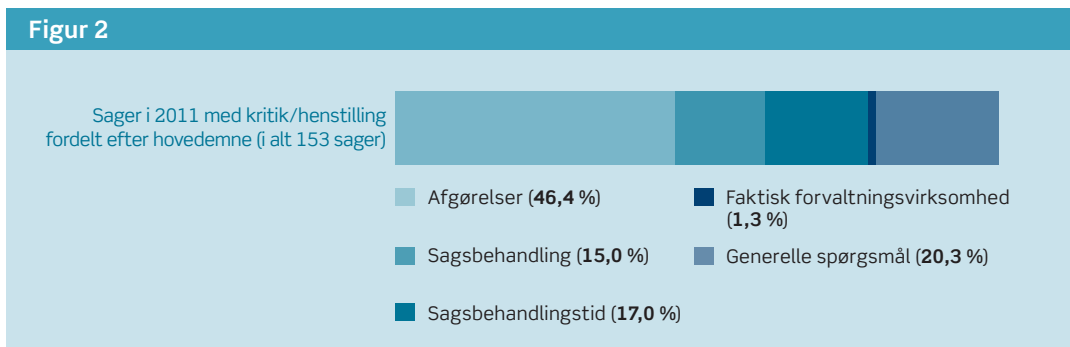
Hovedemnerne – dvs. hvad ombudsmandens reaktion i sagen især var rettet mod – i de 4.922 sager, der blev afsluttet i 2011, fordelte sig på følgende vis inden for henholdsvis realitetsbehandlede sager (i alt 1.001) og afviste sager (i alt 3.921):

Figur 1

Til sammenligning ser fordelingen efter hovedemne sådan ud for de realitetssager, hvor der blev givet kritik, henstilling mv. (153 sager):

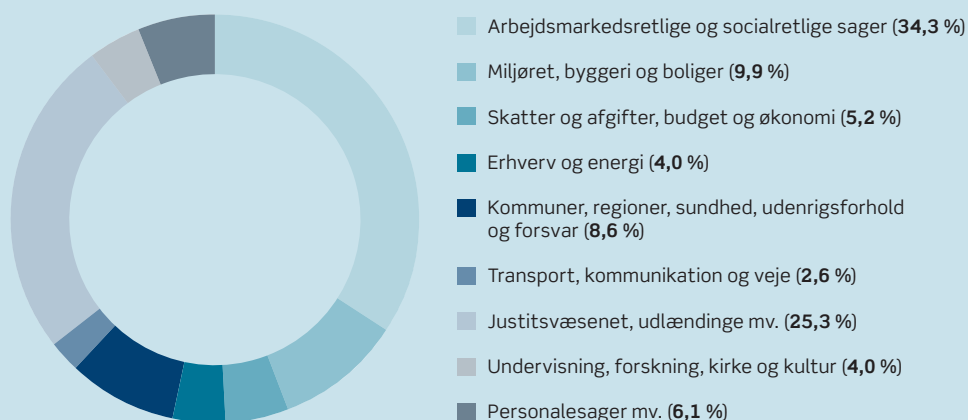
Figur 2

Ser man på, hvilke forvaltningsområder de afsluttede sager lå inden for, ser tallene sådan ud:

Figur 3

Afsluttede sager i 2011 fordelt efter overordnet område (arkivkode) (i alt 4.922 sager)

HVILKE MYNDIGHEDER MV. VAR BERØRT?

Tabel 3 på de følgende sider viser fordelingen af samtlige sager afsluttet i 2011 efter involverede myndigheder mv. På ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, findes en mere detaljeret oversigt.

Tabel 3
Berørte myndigheder mv.¹

Tabel 3: Berørte myndigheder mv.

Myndighed mv.	Alle sager	Afviste sager
A. Ministerområde (statslige myndigheder)		
a. Beskæftigelsesministeriets område	230	135
b. Erhvervs- og Vækstministeriets område	50	38
c. Finansministeriets område	17	13
d. Forsvarsministeriets område	23	14
e. Justitsministeriets område	863	607
f. Klima-, Energi- og Bygningsministeriets område	18	16
g. Kulturministeriets område	40	35
h. Miljøministeriets område	92	60
i. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters område	0	0
j. Ministeriet for Børn og Undervisnings område	29	22
k. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelsers område	68	55
l. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeris område	29	18
m. Ministeriet for Ligestilling og Kirkes område	25	23
n. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses område	151	100
o. Skatteministeriets område	207	174
p. Social- og Integrationsministeriets område	572	342
q. Statsministeriets område	21	9
r. Transportministeriets område	57	43
s. Udenrigsministeriets område	14	6
t. Økonomi- og Indenrigsministeriets område	183	139
Statslige myndigheder i alt	2.689	1.849
B. Kommunale og regionale myndigheder		
Kommuner ²	1.509	1.388
Regioner i alt	124	89
- Hovedstaden	54	39
- Midtjylland	25	21
- Nordjylland	4	4
- Sjælland	15	7
- Syddanmark	23	15
- Uspecificeret	3	3
Kommunale eller regionale fællesskaber	3	3
Særlige kommunale eller regionale enheder	1	1
Kommunale og regionale myndigheder i alt	1.637	1.481

Tabel 3: Berørte myndigheder mv.

Myndighed mv.	Alle sager	Afviste sager
C. Andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence		
DSB S-tog A/S	2	0
Elselskaber ³	1	1
Opholdssteder	3	0
I alt	6	1
D. Myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence, i alt		
Statslige myndigheder i alt (A)	2.689	1.849
Kommunale og regionale myndigheder i alt (B)	1.637	1.481
Andre myndigheder mv. omfattet af ombudsmandens kompetence, i alt (C)	6	1
I alt (A-C total)	4.332	3.331
E. Institutioner mv. uden for ombudsmandens kompetence		
1. Domstole mv. ⁴	84	84
2. Tvistnævn ⁵	39	39
3. Andre institutioner, selskaber, virksomheder og personer uden for ombudsmandens kompetence	219	219
I alt	342	342
F. Sager, som ikke angik bestemte institutioner mv.		
	248	248
Året i alt (A-F total)	4.922	3.921

- 1) Den statistiske registrering af de afsluttede sager i 2011 er foretaget i umiddelbar forlængelse af afslutningen af den enkelte sag. Tabel 3 er overordnet inddelt ud fra de ministerier, der bestod ved årets udgang. Afsluttede sager vedrørende myndigheder, som er nedlagt eller omlagt efter den statistiske registrering, er på samme måde som hovedregel søgt placeret under det ministerområde, hvor kompetencen i sagen lå ved årets udgang.
- 2) Enkelte sager vedrørende kommunale og amtskommunale myndigheder, der blev nedlagt som følge af kommunalreformen pr. 1. januar 2007, indgår fortsat i opgørelsen. Betegnelsen *kommuner* dækker altså både over tidligere primær- og amtskommuner og de nuværende kommuner. Opgørelsen inkluderer ikke kommunale tvistnævn omfattet af ombudsmandslovens § 7, stk. 3. Sager vedrørende sådanne nævn er medtaget under tabellens punkt E.2.
- 3) Ombudsmanden besluttede i en sag, der blev afsluttet i 2011, i medfør af ombudsmandslovens § 7, stk. 4, at Energi Midt Net A/S og Energi Midt Net Vest A/S skulle være omfattet af ombudsmandens virksomhed.
- 4) Jf. ombudsmandslovens § 7, stk. 2.
- 5) Organer omfattet af ombudsmandslovens § 7, stk. 3.

BILAG D. OVERSIGT OVER DE UDTAGNE SAGER MV. (CD-ROM)

SAGER AF ALMINDELIG INTERESSE OPTAGET I FOLKETINGETS OMBUDSMANDS BERETNING FOR 2011

Sager, der bliver udtaget til ombudsmandens årlige beretninger, bliver løbende lagt på ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, og i ombudsmandens database i Retsinformation (www.retsinfo.dk).

Nedenstående sager fra 2011 findes desuden på cd-rommen bagest i den trykte beretning:

a. Beskæftigelsesministeriet

- 1-1. Arbejdsskadestyrelsen burde ikke have videregivet oplysninger om en skadelidts diagnose til konkursboet efter en tidligere arbejdsgiver. Videregivelsen var sket i forbindelse med rykkerbreve som led i sagsoplysningen.
(J.nr. 2007-3407-003)
- 1-2. Krav til i begrundelsen i en sag om førtidspension at tage stilling til betydningen af en speciallægeerklæring, herunder at redegøre for, hvorfor den ikke blev tillagt afgørende betydning.
(J.nr. 2010-2810-0410)
- 1-3. Den skærpede vejledningspligt på det sociale område indebar pligt til at vejlede om sygedagpengeregler under sag om afklaring af ret til førtidspension.
(J.nr. 2010-2395-0050)
- 1-4. En kommune stoppede udbetalingen af sygedagpenge. I bevisvurderingen af, om kommunens mødeindkaldelse måtte anses for at være kommet frem til sygedagpengemodtageren, indgik bl.a., at der både i den konkrete sag og i andre tilfælde var sket fejl ved kommunens afsendelse af post. Ombudsmanden henstillede fri proces.
(J.nr. 2008-4469-025)

b. Erhvervs- og Vækstministeriet

Ingen sager fra Erhvervs- og Vækstministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

c. Finansministeriet

Ingen sager fra Finansministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

d. Forsvarsministeriet

Ingen sager fra Forsvarsministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

e. Justitsministeriet

- 5-1. En indsat kunne ikke få aktindsigt i uformelle e-mail, som var udvekslet mellem to myndigheder i hans sag. Ombudsmanden tog især stilling til, hvornår uformelle e-mail kan betragtes som dokumenter.
(J.nr. 2010-0392-6012)
- 5-2. Ombudsmanden kan i medfør af ombudsmandslovens § 7, stk. 4 (jf. offentlighedslovens § 1, stk. 2, nr. 1), kun bestemme, at energiselskaber, der selv producerer, transmitterer eller distribuerer elektricitet ved spænding på 500 V eller derover, er omfattet af hans virksomhed.
(J.nr. 2010-5164-3000)
- 5-3. Ombudsmanden mente, at langstrakt og fejlbehæftet sagsbehandling i en sag ved Det Grønlandske Nævn vedrørende Erstatning til Ofre for Forbrydelser var uacceptabel og særdeles kritisabel.
(J.nr. 2009-0911-600)
- 5-4. Et fængsels faste praksis med kun at give indsatte aktindsigt i deres egne handleplansskemaer i form af gennemsyn strider mod forvaltningslovens § 16, stk. 3, der forudsæt-

ter en konkret og individuel vurdering.
(J.nr. 2010-4614-6012)

10-1. Afslag på aktindsigt, fordi der skulle anvendes uforholdsmæssigt mange ressourcer på at finde den relevante korrespondance.
(J.nr. 2010-3082-6010)

10-2. Det daværende Udlændingesservice (nu Udlændingestyrelsen) opfyldte ikke pligten til at eftersøge familiemedlemmer til børn, der rejser alene ind i Danmark.
(J.nr. 2010-0540-6462)

f. Klima-, Energi- og Bygningsministeriet

Ingen sager fra Klima-, Energi- og Bygningsministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

g. Kulturministeriet

Ingen sager fra Kulturministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

h. Miljøministeriet

9-1. Miljøministeriet kunne ikke give afslag på aktindsigt i en database udelukkende med henvisning til, at to private firmaer havde oplysningsskade.
(J.nr. 2010-0306-1011)

i. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Ingen sager fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

j. Ministeriet for Børn og Undervisning

18-1. Den myndighed, der træffer en afgørelse, skal meddele afgørelsen direkte til sagens parter.
(J.nr. 2010-1527-7093)

k. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser

12-1. Hvis et universitet beslutter, at al kommunikation med studerende og ansøgere til universitetets uddannelser skal ske elektronisk, skal studerende og ansøgere stadig kunne lade sig repræsentere af andre, sådan som de har ret til efter forvaltningsloven.
(J.nr. 2011-0050-7091)

14-5. Oplysninger i Vetstat er miljøoplysninger.
(J.nr. 2009-3430-301)

l. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

11-1. Fødevarestyrelsen kunne ikke overlade til en privat virksomhed at beregne og opkræve gebyr for udtræk fra register.
(J.nr. 2009-4630-301)

11-2. Identifikationskravet i miljøoplysningsloven skulle fortolkes i lyset af miljøoplysningsdirektivet. Det betød, at det subjektive identifikationskrav i offentlighedsloven ikke kunne anvendes på tilsvarende måde i forhold til anmodninger om indsigt i miljøoplysninger.
(J.nr. 2009-3686-301)

m. Ministeriet for Ligestilling og Kirke

6-1. En afgørelse fra det daværende Kirkeministerium om et menighedsrådsmedlems tab af valgbarhed var truffet på et utilstrækkeligt grundlag.
(J.nr. 2009-4422-749)

n. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Ingen sager fra Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

o. Skatteministeriet

13-1. Ombudsmanden kritiserede sagsbehandlingstiden i Vurderingsankenævn København. Han rejste samtidig en generel sag af egen drift over for Skatteministeriet om sagsbehandlingstiderne i landets vurderingsankenævn.
(J.nr. 2010-1882-2001)

13-2. Ombudsmanden kritiserede sagsbehandlingstiden i Skatte- og Vurderingsankenævn Bornholm. Han rejste samtidig en generel sag af egen drift over for Skatteministeriet om sagsbehandlingstiderne i landets vurderingsankenævn.
(J.nr. 2010-3186-2001)

13-3. SKAT overholdt ikke altid fristen for udbetaling af registreringsafgift ved eksport af biler. Ved for sen udbetaling betalte SKAT kun renter, hvis rentebeløbet udgjorde over 200 kr.
(J.nr. 2009-0174-200)

13-4. En borger anmodede om aktindsigt i en ministers kalender og en række andre oplysning-

ger. Ombudsmanden kritiserede ikke sagsbehandlingstiden, men udtalte, at ministeriet burde have taget stilling til anmodningen om aktindsigt i kalenderen snarest muligt.
(J.nr. 2010-3954-2000)

13-5. Afslag fra Skatteministeriet på aktindsigt i oplysninger om 9 rejser blev givet med den misvisende begrundelse, at ministeriet ikke havde registreret oplysninger om rejserne og heller ikke havde betalt rejserne.
(J.nr. 2011-1088-8019)

15-1. Myndigheder må indsamle oplysninger om personer med åbne Facebook-profiler, hvis indsamlingen har et sagligt formål.
(J.nr. 2011-2657-2091)

15-2. Landets 15 vurderingsankenævn havde stadig en sagspukkel, efter at antallet af klager steg voldsomt i 2008. Ombudsmanden ville følge udviklingen i sagsbehandlingstiderne i vurderingsankenævnene.
(J.nr. 2011-0772-2001)

p. Social- og Integrationsministeriet

14-1. Der er ret til ledighedsydelse ved opsigelse af fleksjob, hvis der er en gyldig grund til opsigelsen. Flytning til en anden kommune kan også være en gyldig grund til at sige sit job op.
(J.nr. 2010-0436-0540)

14-2. Ombudsmanden kritiserede Burka-arbejdsgruppen for at give for vage og upræcise underretninger efter offentlighedslovens § 16, stk. 2, om årsagen til, at en anmodning om aktindsigt ikke var imødekommet eller afslået inden 10 dage.
(J.nr. 2010-0164-6018)

14-3. Nye, mere lempelige regler om merudgifter, som trådte i kraft, få dage efter at en kommune havde afslået en borgers ansøgning om merudgiftsydelse, burde have været inddraget, da kommunen og det sociale nævn henholdsvis genvurderede og prøvede afgørelsen.
(J.nr. 2009-3497-050)

14-4. En kommunes meddelelse om faktisk stop for bevilling af socialpædagogisk støtte og ledsagelse skulle anses for en afgørelse, med den virkning at det sociale nævn var kompetent til at behandle klagen.
(J.nr. 2010-4161-0311)

16-1. En kvinde, der igennem 2½ år var blevet anset for omfattet af personkredsen i servicelovens § 100 og havde modtaget merudgiftsydelse fra kommunen, fik ikke

en fyldestgørende begrundelse for, hvorfor hun – da hendes merudgiftsbevilling blev genvurderet – ikke længere kunne anses for omfattet af personkredsen.
(J.nr. 2010-2967-0315)

16-2. Undtagelse af dokumenter efter offentlighedslovens § 10, nr. 5, forudsætter en vis kvalificeret faglig statistisk bearbejdning eller forskningsmæssig undersøgelse.
(J.nr. 2010-4905-0016)

q. Statsministeriet

Ingen sager fra Statsministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

r. Transportministeriet

Ingen sager fra Transportministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

s. Udenrigsministeriet

Ingen sager fra Udenrigsministeriets sagsområde er optaget i beretningen for 2011.

t. Økonomi- og Indenrigsministeriet

4-1. Partshøring af naboer inden byggetilladelse. Partshøring skulle være sket, selv om myndigheden ikke kunne have nægtet at træffe den afgørelse, som der var blevet søgt om.
(J.nr. 2009-3164-104)

4-2. Ansatte på en skole havde skrevet notater om hændelser med en forælder og givet notaterne til skolelederen. Notaterne var en aktivitet, som var omfattet af offentlighedsloven, og forælderen havde ret til aktindsigt i notaterne.
(J.nr. 2009-2870-701)

20-5. Efter ombudsmandens mening skulle kommune ikke kontrollere, at fuldmagt til at søge byggetilladelse var underskrevet i overensstemmelse med tegningsreglerne for ejerlejlighedsforeninger.
(J.nr. 2009-4541-109)

u. Kommunale og regionale myndigheder

20-1. Ombudsmanden henstillede, at en kommune genoptog en sag, hvor den havde krævet, at et kommunalbestyrelsesmedlem skulle tilbagebetale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Ombudsmanden så bl.a. på, om modtageren havde været i god tro.
(J.nr. 2009-3774-410)

- 20-2. En kommune tilbagekaldte en begunstigende afgørelse om, at en klage over en ansat ikke ville få konsekvenser for ham. Ombudsmanden udtalte, at der ikke var tilstrækkelig tungtvejende hensyn, der kunne begrunde en tilbagekaldelse.
(J.nr. 2009-3418-812)
- 20-3. En læge blev bortvist på grund af en straffedom. Ombudsmanden kunne ikke kritisere, at regionen ikke mente, at lægen opfyldte decorumkravet, men henstillede til regionen at tage stilling til, om lægen i stedet burde være blevet afskediget med normalt varsel.
(J.nr. 2009-3690-810)
- 20-4. Ansættelse af straffede personer og journalisering af straffeattester.
(J.nr. 2008-4296-810)
- 20-6. Regions behandling af klage over ambulances responstid. Sagsoplysning og pligt til at give fyldestgørende svar.
(J.nr. 2010-0573-4299)
- 20-7. Som led i besparelser afskedigede en kommune en kvinde, der var ansat i et fleksjob, uden at inddrage kommunens forpligtelser som følge af det sociale kapitel.
(J.nr. 2010-1951-8133)
- 20-8. Sagsbehandlingstid i kommune på over 2 år og 7 måneder var efter ombudsmandens opfattelse meget kritisabel.
(J.nr. 2011-3023-5001)
- 20-9. En kommune kan ikke afvise at inddrage oplysninger om andre familiemedlemmer i sin afvejning, når den skal beslutte, hvilket dagtilbud den skal give det enkelte barn.
(J.nr. 2010-3782-0600)
- 20-10. En kommune gav afslag på aktindsigt i navnet på en borger, der havde givet oplysninger til en sag. Ombudsmanden udtalte, at kommunen burde have noteret borgerens navn på sagen, og at der på det foreliggende grundlag ikke kunne nægtes aktindsigt.
(J.nr. 2010-5270-1011)
- 21-1. I en sag om kritik af en kommunes sprogbrug undersøgte ombudsmanden ikke et spørgsmål om brud på tavshedspligten, da det kunne betyde, at en ansat i kommunen blev sat i en situation, der kunne føre til selvinkriminering.
(J.nr. 2011-1291-1090)

EGEN DRIFT-PROJEKTER

Egen drift-projekter er generelle undersøgelser, hvor ombudsmanden gennemgår et antal konkrete enkeltsager af samme type fra typisk en myndighed for at afdække eventuelle gennemgående eller enkeltstående mangler eller fejl.

Den afsluttende rapport offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, og i ombudsmandens database i Retsinformation (www.retsinfo.dk). Rapporten medtages også på cd-rommen bagest i ombudsmandens beretning for det år, hvor projektet afsluttes.

Der blev ikke afsluttet nogen egen drift-projekter i 2011.

INSPEKTIONSSAGER OPTAGET I FOLKETINGETS OMBUDSMANDS BERETNING FOR 2011

Rapporter om ombudsmandens inspektioner bliver løbende lagt på ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, og i ombudsmandens database i Retsinformation (www.retsinfo.dk).

Nedenstående inspektionsrapporter fra 2011 findes desuden på cd-rommen bagest i den trykte beretning:

- A. Inspektion af grønlænderafdelingen i Anstalten ved Herstedvester den 11. januar 2011
- B. Inspektion af Arresthuset i Aalborg den 16. marts 2011
 - B.1. Opfølgning
- C. Inspektion af Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center i Region Midtjylland den 16. og 17. juni 2010
- D. Inspektion af det socialpsykiatriske botilbud Blåkærgård den 15. juni 2010
 - D.1. Opfølgning
 - D.2. Opfølgning nr. 2 (afsluttende brev)
- E. Inspektion af Skole- og behandlingshjemmet Emdrupgård den 24. februar 2011
 - E.1. Opfølgning
 - E.2. Opfølgning nr. 2 (afsluttende)
- F. Inspektion af handicaptilgængeligheden i forbindelse med en togrejse fra Vordingborg til Kalundborg via Roskilde den 17. maj 2011.

SUPPLERENDE OPLYSNINGER OM TIDLIGERE INSPEKTIONER

Inspektion af Retspsykiatrisk Center Glostrup den 22. november 2007 (FOB 2009 (B)): opfølgning

Inspektion af Statens Museum for Kunst (handicaptilgængelighed) den 1. oktober 2009 (FOB 2009 (E)): opfølgning

Inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille den 10.-12. november 2008 (FOB 2010 (A)): opfølgning nr. 2

Inspektion af arrestafdelingen i Politigårdens Fængsel den 27. oktober 2009 (FOB 2010 (B)): opfølgning nr. 2 og 3 (afsluttende brev)

Inspektion af Juvelhuset den 12. oktober 2010 (FOB 2010 (D)): opfølgning

Inspektion af Ungdomsinstitutionen Egelys sikrede afdelinger den 12. december 2007 (FOB 2010 (E)): opfølgning nr. 2

FOLKETINGETS OMBUDSMANDS ARBEJDE I 2011 MED LIGEBEHANDLING AF MENNESKER MED HANDICAP

Ombudsmandens redegørelse om ligebehandling af mennesker med handicap findes på ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk, og på cd-rommen bagest i den trykte beretning.

Folketingets Ombudsmand

Gammeltorv 22
DK-1457 København K

Tlf. +45 33 13 25 12
Fax +45 33 13 07 17

www.ombudsmanden.dk
post@ombudsmanden.dk